

SPEL- EN ARBITRAGEREGLEMENT INHOUD

HOOFDSTUK I - ALGEMEEN

artikel

- 5000 Algemeen
- 5001 Begripsbepalingen
- 5002 Afdelingen van dit reglement
- 5003 Toe te passen bepalingen

AFDELING I - SPELREGLEMENT

HOOFDSTUK II - MATERIAAL

artikel

- 5100 Algemeen
- 5101 Biljarts
- 5102 Biljartballen; biljartkrijt
- 5103 Keu; vork
- 5104 Acquits; banden; afstootlijn en benaming acquits
- 5105 Verlichting
- 5106 Scoreborden
- 5107 Beproeven van het materiaal

HOOFDSTUK III - SPELREGELS GELDEND VOOR ALLE SPELSOORTEN

artikel

- 5201 Begin van een partij
- 5202 Inspeeltijd en keuzetrekstoot
- 5203 Toewijzing van de speelballen; aanspeelballen
- 5204 Beginpositie
- 5205 Onderbreking van een partij
- 5206 Einde van een partij
- 5207 Carambole
- 5208 Vastliggende ballen; uitgesprongen ballen
- 5209 Fouten

HOOFDSTUK IV - SPELREGELS GELDEND VOOR DE AANGEGEVEN SPELSOORT

Groep A: KLEIN-biljart

artikel

A1: Libre-KLEIN

- 5301 Omschrijving
- 5302 Verboden zones
- 5303 Vastliggende ballen; uitgesprongen ballen

A2: Kaderspelen

- 5311 Kaderlijnen; kadervakken; ankers
- 5312 Posities
- 5321 Kader 38/2 en ankerkader 38/2
- 5325 Ankerkader 57/2
- 5326 Kader 57/1

A3: Bandspelen

- 5331 Bandstoten-KLEIN
- 5341 Driebanden-KLEIN

Groep B: GROOT-biljart

B1: Libre-GROOT

- 5401 Omschrijving
- 5402 Verboden zones
- 5403 Vastliggende ballen; uitgesprongen ballen

B2: Kaderspelen

- 5411 Kaderlijnen; kadervakken; ankers
- 5421 Ankerkader 47/2 en ankerkader 71/2
- 5425 Ankerkader 47/1

B3: Bandspelen

- 5431 Bandstoten-GROOT
- 5441 Driebanden-GROOT

AFDELING II - ARBITRAGEREGLEMENT

artikel

- 5501 Begripsbepalingen
- 5502 Taken van de arbiter
- 5503 Bevoegdheden van de arbiter
- 5504 Optreden van de arbiter
- 5505 Tellen; annunceren
- 5506 Constateren van fouten
- 5507 Herzien van beslissingen
- 5508 Overige rechten en plichten van arbiters

HOOFDSTUK V: SLOTBEPALINGEN VAN HET SPEL- EN ARBITRAGEREGLEMENT

artikel

- 5701 Protesten
- 5702 Onvoorziene gevallen
- 5703 Inwerkingtreding van dit reglement; wijzigingen

**KONINKLIJKE
NEDERLANDSE
BILJARTBOND**

AANHANGSELS

- A Acquits; benaming van de acquits en banden; afstootlijn; verboden zones; kaderlijnen, ankerlijnen; posities en afmetingen

SPEL- EN ARBITRAGEREGLEMENT

HOOFDSTUK I

ALGEMEEN

Artikel 5000 **Algemeen**

1. In het Spel- en Arbitragereglement mogen alleen bepalingen worden opgenomen. Het kan gewenst of noodzakelijk zijn door het geven van een voorbeeld of een toelichting een bepaling te verduidelijken. In deze toelichtingen wordt getracht het niet of verkeerd begrijpen van bepalingen zoveel mogelijk te voorkomen.
2. Toelichtingen zijn *cursief* gedrukt en bij het betreffende artikel opgenomen.
3. Worden in deze toelichtingen bepaalde voor arbiters bestemde uitvoeringsregels of gedragsregels opgenomen, dan dienen deze regels door hen te worden toegepast. Een ieder, wedstrijdleiding, speler als arbiter, weet dan hoe moet worden gehandeld en waarom dat zo gebeurt.

Artikel 5001 **Begripsbepalingen**

1. Op dit Spel- en Arbitragereglement, verder aangeduid met SAR, zijn de bepalingen van de Statuten, Algemeen reglement, Verenigingsreglement, de bijlage van de Vereniging Carambole en de begripsbepalingen opgenomen in artikel 6001 en 6013 van het Wedstrijdreglement van toepassing.
2. Waar in dit reglement wordt verwezen naar het bestuur, heeft dat betrekking op het bestuur, van de vereniging binnen het verband van de vereniging, tevens zijnde het sectiebestuur binnen het verband van de KNBB.

Artikel 5002 **Afdelingen van dit reglement**

1. Het SAR bestaat uit twee afdelingen:
 - afdeling I: het spelreglement
 - afdeling II: het arbitragereglement

Artikel 5003
Toe te passen bepalingen

- * 1. De spel- en arbitrageregels, opgenomen in dit reglement, dienen bij alle officiële wedstrijden te worden toegepast.
- 2. In afwijking van het gestelde in lid 1 kan het bestuur voor alle kampioenschappen, dan wel met name genoemde kampioenschappen of onderdelen daarvan, bepalen, dat van dit reglement wordt afgeweken.
De afwijkende bepalingen worden jaarlijks, vóór het begin van het wedstrijdseizoen, dan wel in de loop van het seizoen voor het begin van het desbetreffende kampioenschap of onderdeel daarvan, gepubliceerd in een officiële mededeling.
- 3. Voor de spelsoort artistiek gelden de bepalingen van het Reglement Biljart Artistiek (RBA).

ad artikel 5003, lid 1

Het toepassen van de in het Spel- en Arbitragereglement opgenomen regels bij niet officiële wedstrijden wordt wel geadviseerd, maar is geen eis.

AFDELING I

SPELREGLEMENT

HOOFDSTUK II

MATERIAAL

Artikel 5100 **Algemeen**

1. De verantwoordelijkheid voor het ter beschikking gestelde materiaal en het respecteren van de eisen die aan het gebruik daarvan moeten worden gesteld, is een zaak van de organisatoren en de wedstrijdleiding.
2. De arbiter is hiervoor niet verantwoordelijk en heeft dientengevolge hierbij geen bevoegdheden. De arbiter dient vóór de aanvang van een partij te controleren of het materiaal in goede staat is.
Hij informeert de wedstrijdleiding als het materiaal moet worden verbeterd (bij voorbeeld als dat moet worden schoongemaakt) of moet worden vervangen.

Artikel 5101 **Biljarts**

1. Een biljart is een spelattribuut, gevormd door een of meer platen, rondom afgebakend met in een omlijsting gevatte banden.
2. Het speelvlak tussen de banden dient zuiver waterpas te zijn opgesteld en moet een van de volgende afmetingen hebben: 2.845 x 1.4225 m (GROOT-biljart) of 2.30 x 1.15 m. (KLEIN-biljart)
De banden genoemd in lid 4 worden tot het speelvlak gerekend.
De afmetingen 2.20 x 1.10 m of 2.10 x 1.05 m zijn ook als KLEIN-biljart toegelaten, met in achtneming van het bepaalde in het WR, artikel 6021, lid 1 en artikel 6033, lid 1.
- * 3. De plaat(platen) dient(dienen) te bestaan uit lei of ander door de CSC goedgekeurd materiaal, met een dikte van minimaal 45 mm.
Bij gebruik van twee of meer platen dienen deze zodanig te zijn aangebracht dat er tussen de platen geen ruimte en/of hoogteverschil bestaat.
4. De banden dienen van rubber of van ander door de CSC aanvaard materiaal te zijn gemaakt.
De hoogte van het buigpunt van de banden ten opzichte van het vlakke gedeelte dient 36 tot 37 mm te bedragen.
5. De bovenkant van de omlijsting dient glad te zijn en donker van kleur. De bovenkant van deze omlijsting moet bij een GROOT-biljart en mag bij andere biljarts zijn voorzien van ingelegde witte merktekens, waarvan de uitvoering door de CSC is aanvaard en welke onderling op gelijke afstand, gelijk aan 1/8e deel van de lengte van het speelvlak, zijn aangebracht.

- * 6. De plaat(platen) en banden dienen te zijn bedekt met een speciaal voor de biljartsport gemaakt laken, welk laken door de CSC dient te zijn aanvaard. Het laken dient groen of een andere door de CSC aanvaarde kleur te zijn. Een laken mag niet in die mate versleten of beschadigd zijn dat - naar redelijke maatstaven gemeten - de beoefening van de biljartsport ernstig wordt belemmerd.
- 7. Een biljart dient zodanig te worden geplaatst dat het laken niet vochtig of klam kan worden. Kan dit vochtig of klam worden door de inrichting van de zaal waarin het biljart is geplaatst niet worden voorkomen, dan dient een biljart te zijn voorzien van een installatie die dat wel kan voorkomen.
- 8. De hoogte van het biljart, gemeten van de grond tot de bovenkant van de omlijsting, dient 75 tot 80 cm te bedragen.

ad artikel 5101, lid 3

Worden meer dan één leiplaat gebruikt, dan dienen deze zo te worden gelegd dat er geen richel kan ontstaan als nadien daarover het laken wordt aangebracht. Zelfs een gering hoogteverschil veroorzaakt zo'n richel, waardoor de loop van de ballen ontoelaatbaar wordt beïnvloed.

ad artikel 5101, lid 6

Het kan voorkomen dat de eigenaar van een biljart uit economische motieven een gebruikt biljartlaken wil laten keren. Een gekeerd laken belemmert de goede beoefening van de biljartsport.

Artikel 5102
Biljartballen; biljartkrijt

- * 1. In een partij van een officiële wedstrijd worden sets van drie ballen gebruikt. Een set bestaat uit een rode, een witte en een gele bal, of uit een rode en twee witte ballen. Deze drie ballen dienen zuiver rond en onderling van gelijke afmetingen en gewicht te zijn. Alleen door de CSC aanvaarde merken en typen biljartballen mogen worden gebruikt.
- 2. De middellijn van een bal is 61 tot 62 mm.
- 3. Het gewicht van een bal dient tussen de 205 en 220 gram te liggen. Een gewichtsverschil tussen de in lid 1 bedoelde ballen van maximaal 1 gram tussen de lichtste en zwaarste van deze drie ballen is toegelaten.
- * 4. Worden twee witte ballen gebruikt dan moet op één van de witte ballen een niet of moeilijk uit te wissen merkteken aan beide uiteinden van een middellijn zijn aangebracht. Worden een gele en een witte bal gebruikt en is het gebruik van een merkteken, naar het oordeel van de arbiter, gewenst, dan moet dit merkteken op de gele bal zijn aangebracht. De wijze van aanbrengen en de vorm van het merkteken dient door de CSC te zijn toegelaten. De van een merkteken voorziene bal en - bij gebruik van een gele bal zonder merkteken - de gele bal worden **gemerkte bal** genoemd.
- 5. De CSC is bevoegd te bepalen met welk merken en typen ballen in door haar aan te wijzen officiële wedstrijden dient te worden gespeeld.

6. Het krijt, aan te brengen op de pomerans van de keu, dient speciaal voor dat doel te zijn gemaakt.
- * 7. Het gebruik van stoffen waardoor het biljart of de ballen vettig worden of op meer dan normale wijze worden verontreinigd is niet toegestaan.

ad artikel 5102, lid 1

Goedgekeurde merken biljartballen verschillen onderling van kwaliteit. Het verdient aanbeveling steeds dezelfde ballen op hetzelfde biljart te gebruiken. Vermeldt men op de doos waarin de ballen worden bewaard het nummer van het desbetreffende biljart, dan kan men gemakkelijk aan dit advies voldoen.

ad artikel 5102, lid 4

Na invoering van het gebruik van een gele bal bleek, dat kleurenblinden moeite hebben om de rode bal en de gele bal te onderscheiden. Op verzoek van een desbetreffende speler kan de arbiter de gele bal daarom door middel van een viltstift (laten) voorzien van een merkteken.

ad artikel 5102, lid 7

Wrijft een speler zijn handen met talkpoeder in, dan komt dat poeder ook op het laken. Dat laken wordt daardoor vettig en daarom mag talkpoeder of andere vettige stoffen niet worden gebruikt. Geadviseerd wordt zemelen of water ter beschikking van de spelers te stellen, alsmede een droge handdoek waarmee de spelers hun handen weer kunnen reinigen.

Artikel 5103

Keu; vork

- * 1. De keu is een ronde stok, aan het dunste uiteinde voorzien van een leren dopje **pomerans** genaamd.
De **vork**, ook wel bok genaamd, is een ronde stok, aan één van de uiteinden voorzien van een opstaande rand waarin uitsparingen zijn aangebracht.
De vorm en uitvoering van de vork moeten door de CSC zijn goedgekeurd. In één van de uitsparingen kan de top van de keu rusten.
2. Een speler heeft het recht gebruik te maken van elke hem ter beschikking staande keu of vork.
3. Bij het uitvoeren van een stoot mag een speler, ter vervanging van de voorhand, van de vork gebruik maken.

ad artikel 5103, lid 1

Is een keu niet voorzien van een pomerans, dan kan een speler met die keu geen geldige carambole maken. Stoot hij toch met zo'n keu af, dan maakt hij touché als bedoeld in artikel 5209.

Artikel 5104

Acquits; banden; afstootlijn en benaming acquits

1. Acquits zijn de punten op het speelvlak, waarop de ballen worden geplaatst overeenkomstig de in dit reglement opgenomen bepalingen.
2. De acquits worden aangegeven door zeer dun getekende kruisjes of stippen.
3. Op het speelvlak worden **vijf** acquits aangebracht, overeenkomstig tekening 1 in aanhangsel A:
 - a. **drie**, die de lengteas van dat vlak in vier gelijke delen verdelen;
 - b. **twee**, die worden aangebracht aan weerszijden van de lengteas op een denkbeeldige lijn die evenwijdig loopt aan de benedenband en door het in lid 4 omschreven benedenacquit.
De afstand tussen elk van deze acquits en de lengteas is bij een speelvlak van 2.845 x 1.4225 m: 18,25 cm en bij alle andere speelvlakken 15 cm.
4. De in lid 3 genoemde acquits worden als volgt aangeduid:
benedenacquit : het middelste acquit op de afstootlijn;
linkeracquit : het acquit links naast het benedenacquit;
rechteracquit : het acquit rechts naast het benedenacquit;
middenacquit : het middelste acquit op de lengteas;
bovenacquit : het acquit het dichtst bij de bovenband.
5. De bij lid 3, sub b omschreven denkbeeldige lijn wordt verder **afstootlijn** genoemd.
6. De banden worden als volgt aangeduid:
benedenband : de korte band het dichtst bij de afstootlijn;
bovenband : de korte band het verst van de afstootlijn;
linkerband : de lange band links van de afstootlijn;
rechterband : de lange band rechts van de afstootlijn.

Artikel 5105

Verlichting

1. De verlichting van het speelvlak van een biljart waarop een officiële wedstrijd wordt gespeeld moet aan de volgende eisen voldoen:
 - * a. de minimum verlichtingssterkte dient 560 lux te zijn. Deze verlichtingssterkte wordt verkregen bij gebruik van melkwitte lampen van ten minste 100 Watt of van energiezuinige lampen met minimaal dezelfde verlichtingssterkte, die op een afstand van 80 cm boven het speelvlak zijn aangebracht.
 - * b. De kappen van de armaturen waarin de lampen zijn aangebracht, dienen aan de binnenkant wit te zijn.
 - c. Boven het speelvlak van een GROOT-biljart dienen drie lampen te zijn aangebracht en boven het speelvlak van een KLEIN-biljart dienen tenminste twee lampen te zijn aangebracht.
De lampen dienen voorts zodanig te zijn aangebracht, dat het gehele speelvlak zoveel mogelijk gelijkmatig wordt verlicht en een speler door de verlichting niet op onredelijke wijze wordt gehinderd.
2. Van het gebruik van energiezuinige lampen, zoals vermeldt in dit artikel lid 1 sub a, kan in de twee hoogste klassen worden afgeweken.

3. De verlichting buiten de speelruimte mag niet hinderlijk zijn voor de spelers.
4. Ledpanelen zijn ook toegestaan, waarbij bepaling 1 b niet van toepassing hoeft te zijn.

ad artikel 5105, lid 1 sub a

Met de in dit artikel genoemde 80 cm. wordt de minimale afstand tussen de onderzijde van een armatuur en het speelvlak aangegeven. Een maximum verlichtingssterkte wordt bewust niet voorgeschreven omdat TV-technici een bepaalde lichtsterkte nodig hebben voor TV-opnamen. Dit houdt echter niet in, dat die speciale verlichting zodanig mag zijn dat de spelers daardoor gehinderd worden. Dienen spelers terecht tegen een hinderlijke verlichting protesten in, dan moet de verlichtingssterkte worden aangepast.

ad artikel 5105, lid 1 sub b

De armaturen dienen zodanig te zijn aangebracht, dat, indien de speler bij bepaalde stoten door die armaturen zou kunnen worden gehinderd, deze door de arbiter gemakkelijk opzij kunnen worden gehouden. Daarbij moet er rekening mee worden gehouden dat de kap van een armatuur behoorlijk heet kan zijn. De arbiter dient eerst de kap rechtstandig omhoog en vervolgens opzij te bewegen.

Hij moet er voorts op letten dat het licht niet in de ogen van de speler schijnt, maar ook het licht voor de speler niet wegneemt.

**Artikel 5106
Scoreborden**

1. Worden scoreborden gebruikt, dan dient daarop de stand van de partijen, alsmede het aantal gebruikte beurten, nauwkeurig te worden bijgehouden.
2. Worden elektronische scoreborden gebruikt, dan moeten deze borden bij defect raken zo nodig door met de hand te bedienen scoreborden kunnen worden vervangen.

**Artikel 5107
Beproeven van het materiaal**

- * 1. Voor de officiële opening van een eindstrijd van een kampioenschap mag een deelnemer - voor zover het mogelijk is dat te voorkomen - het materiaal niet beproeven.
De CSC is bevoegd het beproeven van het materiaal toe te staan, mits dit op de morgen van de eerste wedstrijddag en vóór de aanvang van de wedstrijd geschiedt.
Deze maatregel dient tijdig aan alle deelnemers te worden bekend gemaakt.
- * 2. Wordt een biljart, te gebruiken bij de eindstrijd van een kampioenschap, voorzien van nieuwe en daardoor nog niet ingespeelde **banden**, dan dienen de organisatoren er voor te zorgen dat een of meer spelers, niet zijnde de deelnemers aan die eindstrijd, gedurende ongeveer een uur op dat biljart spelen.
De CSC is bevoegd voor één of meer officiële wedstrijden van het in de vorige zin bepaalde af te wijken, mits dit tevoren is aangekondigd.

ad artikel 5107, lid 1

Wordt een kampioenschap in een voor publiek toegankelijk lokaal gehouden, dan kan men niet altijd voorkomen dat een deelnemer, bijvoorbeeld een of twee dagen tevoren en zonder zich als zodanig bekend te maken, een biljart huurt en daarop gaat spelen. Daarom geen stringent verbod, maar wel de wens dat zoveel mogelijk wordt voorkomen, dat spelers vóór de aanvang van een kampioenschap het materiaal kunnen beproeven.

ad artikel 5107, lid 2

Het bepaalde in dit lid biedt de mogelijkheid de banden "los" te spelen. Het gaat dus niet om het laten spelen van een serieuze partij, maar alleen om er voor te zorgen dat het materiaal al vanaf de eerste partij zo goed mogelijk zal zijn. Voor dat doel leent zich het best de spelsoort driebanden.

Het is duidelijk dat voor het losspeken van de banden niet een of meer deelnemers aan de desbetreffende eindstrijd mogen worden ingeschakeld.

HOOFDSTUK III

SPELREGELS GELDEND VOOR ALLE SPELSOORTEN

Artikel 5201

Begin van een partij

1. De partij is begonnen nadat de arbiter de spelers voor het uitvoeren van het tossen heeft uitgenodigd.
Het tossen dient te geschieden door een muntstuk in één van beide handen te nemen en een speler een keuze te laten maken. De speler welke de hand met de munt heeft gekozen bepaalt wie begint met inspelen.

Artikel 5202

De keuzetrekstoot en de inspeeltijd

- * 1. Iedere deelnemer heeft het recht gedurende vier minuten, direct na het tossen voorafgaande aan elke door hem te spelen partij, in te spelen.
De CSC is bevoegd voor één of meerdere officiële wedstrijden van het in de vorige zin bepaalde af te wijken, mits dit van tevoren is aangekondigd.
- * 2. Het recht van inspelen komt te vervallen als de speler niet vijftien minuten vóór de vastgestelde aanvangstijd van zijn partij speelbereid in de wedstrijdzaal aanwezig is.
- * 3. Gedurende de inspeeltijd zijn de spelregels niet, maar de gedragsregels wel van toepassing. De arbiter geeft voor beide spelers aan wanneer de inspeeltijd is verstreken.
- * 4. Voor het uitvoeren van de keuzetrekstoot wordt de rode bal op het bovenacquit en de beide andere ballen op de afstootlijn geplaatst. Het plaatsen van de beide ballen op de afstootlijn dient te geschieden op een afstand van ongeveer de helft van die tussen het linkeracquit en de linkerband voor de gemerkte bal en van die tussen het rechteracquit en de rechterband voor de andere bal.

- * 5. De keuzetrekstoot dient door beide spelers **gelijktijdig en rechtstreeks van de bovenband** te geschieden, zodanig dat de spelers met de hun toegewezen bal die band **eenmaal** raken. De speler wiens bal het dichtst bij de benedenband tot stilstand komt, ongeacht of deze band is geraakt, mag bepalen aan wie de beginstoot wordt toegekend. Komen de ballen naar het oordeel van de arbiter op gelijke afstand van de benedenband tot stilstand dan dient de keuzetrekstoot opnieuw te worden uitgevoerd.
- * 6. Raakt een van de spelers tijdens het uitvoeren van de keuzetrekstoot met de hem toegewezen bal een andere bal, meer dan één keer de bovenband of geen enkele keer de bovenband, dan bepaalt de andere speler aan wie de beginstoot wordt toegekend.
- * 7. Raken de ballen elkaar tijdens de keuzetrekstoot zonder dat duidelijk kan worden bepaald wie van de spelers daaraan schuld heeft; raken beide ballen de bovenband meer dan één keer of geen van beide die bovenband, dan moet het bepaalde in lid 5 opnieuw worden toegepast.

ad artikel 5202, lid 1 en lid 2

Wordt gelijktijdig op meer dan een biljart gespeeld, dan dient op alle biljarts gelijktijdig met het inspelen te worden begonnen. Hierdoor kunnen ook de partijen gelijktijdig beginnen. Het tijdstip wordt bepaald door de arbiter die als zodanig bij biljart I zal optreden, tenzij de wedstrijdleiding daarvoor een andere arbiter heeft aangewezen.

ad artikel 5202, lid 2

Een speler, die niet vijftien minuten voor een vastgestelde aanvangstijd van zijn partij aanwezig is, verliest het recht van inspelen. Over het wel of niet te laat komen van een speler beslist de wedstrijdleader als de partij nog niet is aangekondigd. Is de partij reeds aangekondigd, dan beslist de arbiter, mits deze tijdig door de wedstrijdleader over dit feit is geïnformeerd. De speler verliest het recht, hetgeen niet inhoudt dat degene die bevoegd is het te laat komen te constateren, verplicht is hem dit recht te ontnemen (hij zal dit b.v. niet doen als hij meent dat het te laat komen de speler niet is te verwijten).

ad artikel 5202, lid 3

Gedurende de inspeeltijd zijn de spelregels niet, maar de gedragsregels als bedoeld in artikel 5504 lid 4, wel van toepassing.

Een gedragsregel is bijvoorbeeld: toestemming vragen aan de arbiter om tijdens het 'inspelen' van de tegenstander naar het toilet te gaan, dit is toegestaan, het mag echter niet buiten de toegestane inspeeltijd van zijn tegenstander vallen.

Deze "onderbreking" is geen onderbreking in de zin van artikel 5205.

Het is gewenst dat de arbiter na drie minuten aankondigt dat nog één minuut mag worden ingespeeld. Hij doet dit door tegen de speler te zeggen: "u hebt nog één minuut inspeeltijd". Indien de speler vanaf dat moment nog (maximaal) drie acquitstoten wil uitvoeren, dan mag de arbiter de speler behulpzaam zijn bij het in de beginpositie plaatsten van de ballen.

ad artikel 5202, lid 4

Zolang de arbiter niet heeft aangegeven dat de inspeeltijd is verstreken mogen de spelers de ballen aanraken zoveel als zij willen. Na het verstrijken van de inspeeltijd is dat niet meer toegestaan.

ad artikel 5202, lid 5

*Rechtstreeks naar de bovenband stoten houdt in dat vóór het raken van die bovenband geen andere band mag worden geraakt. Na het raken van die bovenband mogen andere banden wel worden geraakt. Uiteraard is het onmogelijk dat beide spelers op een onderdeel van een seconde af precies op hetzelfde moment afstoten. Stoot de tweede speler af voordat de bal van de eerste speler de bovenband raakt, dan is aan de verplichting van **gelijktijdig** afstoten voldaan, ten minste als beide spelers geacht kunnen worden te hebben aangelegd voor de keuzetrekstoot.*

Komen beide ballen ogenschijnlijk op dezelfde afstand van de benedenband tot stilstand, dan dient de arbiter naar een andere zijde van het biljart te gaan, om opnieuw te bekijken welke bal het dichtst bij de benedenband ligt. Vaak kan dan wel een verschil in afstand worden vastgesteld.

Nimmer mag met hulpmiddelen (meten met een keu, meetlint e.d.) worden vastgesteld, welke bal het dichtst bij die band ligt.

ad artikel 5202, lid 6

Maakt één van de spelers bij het uitvoeren van de keuzetrekstoot een fout, dan bepaalt de andere speler aan wie de beginstoot wordt toegekend.

ad artikel 5202, lid 7

Maken beide spelers een fout, dan wijst de arbiter hen op die fout en laat vervolgens de keuzetrekstoot nogmaals uitvoeren.

Maken beide spelers nadien weer een fout dan bepaalt de arbiter wie er begint.

Artikel 5203

Toewijzing van de speelballen; aanspeelballen

* De speler aan wie de beginstoot wordt toegekend speelt met de niet-gemerkte bal. Dit annonceert de arbiter met: "De heer" of "Mevrouw" - gevolgd door de naam van de speler - "begint".

De andere speler speelt met de gemerkte bal. Wordt verder in dit reglement de aanduiding **speelbal** gebruikt, dan wordt daarmee de bal van de aan de beurt zijnde speler bedoeld.

De beide andere ballen worden **aanspeelballen** genoemd.

ad artikel 5203

De arbiter annonceert "De heer" of "Mevrouw ... begint".

Andere annonces, zoals "De heer" of "Mevrouw ... speelt voor", zijn niet toegelaten.

Artikel 5204 Beginpositie

- * 1. Direct nadat de keuzetrekstoot is uitgevoerd en aangegeven is wie de beginstoot wordt toegekend, plaatst de arbiter de ballen als volgt in de beginpositie:
 - a. de **rode** bal op het **bovenacquit**.
 - b. de **aanspeelbal** op het **benedenacquit**.
 - c. de **speelbal** op het **rechteracquit**, tenzij de speler vanaf het linkeracquit wenst af te stoten.
- * 2. Vanuit de beginpositie moet **direct** vanaf de rode bal worden gespeeld.
- * 3. Moeten tijdens een partij de ballen **opnieuw** of bij het einde van een partij voor de gelijkmakende beurt in de beginpositie worden geplaatst als bedoeld in artikel 5206 lid 2, dan dient het bepaalde in lid 1 en lid 2 te worden toegepast.

ad artikel 5204, lid 1

Moet de gemerkte bal op een acquit worden geplaatst, dan moet die bal zo worden geplaatst, dat de speler het merkteken kan zien. Het beste is de bal zo neer te leggen, dat het merkteken boven op de bal komt te liggen.

De speler mag de arbiter niet behulpzaam zijn bij het plaatsen van de ballen in de beginpositie. Doet de speler dit wel dan geeft de arbiter de desbetreffende speler een officiële waarschuwing, immers aftellen wegens touché zou alleen in dit geval bij de beginnende speler kunnen vandaar dat we in dit geval ongeacht of het de beginnende of niet beginnende speler betreft, die behulpzaam is, een officiële waarschuwing geven om ongelijkheid te voorkomen.

ad artikel 5204, lid 2

Worden tijdens een partij de ballen opnieuw in de beginpositie geplaatst, dan dient de eerstvolgende carambole te voldoen aan het bepaalde in artikel lid 5204, lid 2, maakt de speler hierbij een fout (bijvoorbeeld (“touche”), dan is dit bepaalde niet van toepassing voor de tegenstander. Er is dan immers geen sprake meer van een beginpositie.

ad artikel 5204, lid 3

*Als **tijdens** een partij de ballen opnieuw in de beginpositie moeten worden geplaatst, dan mag een speler de arbiter bij het herplaatsen van de ballen niet behulpzaam zijn.*

Dit mag dus ook niet, als dat herplaatsen in de beginpositie nodig is omdat de speler nog recht heeft op de gelijkmakende beurt. Leeft een speler deze bepaling niet na, dan moet hij wegens touché worden afgeteld, ook al is hij nog niet met zijn beurt begonnen.

Artikel 5205 Onderbreking van een partij

- * 1. Op het moment dat één van beide spelers als eerste de helft van de partijlengte bereikt, doch niet tijdens een serie, kan de partij voor de duur van **maximaal drie minuten** worden onderbroken.
- 2. Indien er naar het oordeel van de arbiter een dringende reden is om de partij, op een ander tijdstip (zowel in het eerste deel of in het tweede deel) te onderbreken, dan kan dit eveneens worden toegestaan.

ad artikel 5205 lid 1

Als één of beide spelers van de pauze gebruik wil(len) maken, dient de arbiter dit dus toe te staan.

Artikel 5206 Einde van de partij

- 1. Heeft de arbiter voor één van de spelers de laatste te maken carambole van het voor deze speler vastgestelde aantal te maken caramboles geteld, dan is deze speler winnaar van de partij, **ook al blijkt daarna dat door een fout deze speler te weinig caramboles heeft gemaakt**, dit met inachtneming van het bepaalde in lid 2 en lid 3.
Het kan ook voorkomen dat er een fout is gemaakt bij het aantal gemaakte caramboles van de tegenstander, zelfs als dus achteraf blijkt dat deze tegenstander wel zijn aantal te maken caramboles heeft gemaakt dan nog blijft de speler die is uitgeteld door de arbiter winnaar.
- * 2. Heeft de in lid 1 bedoelde speler een beurt meer gebruikt dan de andere speler, dan heeft de andere speler nog recht op de gelijkmakende beurt, tenzij lid 4 van toepassing is. Als er sprake is van de gelijkmakende beurt, plaatst de arbiter de ballen in de beginpositie als in artikel 5204 omschreven.
- 3. Behaalt de in lid 2 bedoelde andere speler in de gelijkmakende beurt eveneens het voor hem vastgestelde aantal te maken caramboles, dan is de partij gelijk geëindigd.
- * 4. Het bepaalde in lid 2 en lid 3 is niet van toepassing voor wedstrijden, waarin voor partijen of delen daarvan is bepaald, dat de gelijkmakende beurt vervalt.

ad artikel 5206, lid 2

Bereikt een speler het einde van zijn partij en heeft de andere speler nog recht op de gelijkmakende beurt, dan voegt de arbiter aan de annonce "Noteren.. enz. (zie artikel 5505)" toe: "Gelijkmakende beurt de heer..." of "mevrouw... enz." Uitdrukkingen als "partij", "halve partij", e.d. zijn niet toegelaten. De arbiter dient de gelijkmakende beurt pas te laten beginnen, wanneer de rust in de zaal is teruggekeerd. Het feliciteren van de winnaar moet zoveel mogelijk worden tegengegaan totdat de andere speler die gelijkmakende beurt heeft beëindigd. De eerstbedoelde speler moet tijdens de gelijkmakende beurt op de daarvoor aangewezen stoel plaatsnemen. Hebben beide spelers de partij beëindigd, dan dienen zij zo snel mogelijk de speelruimte te verlaten. Er moet steeds op worden gelet dat een nog aan de gang zijnde partij op een ander biljart niet door het beëindigen van een partij wordt gestoord.

ad artikel 5206, lid 4

De annonce: "Gelijkmakende beurt de heer..." enzovoort blijft in deze gevallen uiteraard achterwege.

**Artikel 5207
Carambole**

1. Onder een carambole wordt verstaan het met de speelbal raken van beide andere ballen, nadat deze speelbal in beweging is gebracht door een met de pomerans van de keu, **eenmaal** toegebrachte stoot.
2. Een carambole is geldig nadat alle ballen tot stilstand zijn gekomen en geen fout is gemaakt als bedoeld in artikel 5209.
In hoofdstuk IV is per spelsoort aangegeven aan welke aanvullende voorwaarden eveneens moet zijn voldaan om een geldige carambole te kunnen maken.
3. Alleen de arbiter beslist of een carambole geldig is.
Elke geldig getelde carambole telt voor één.
4. Telt de arbiter een carambole geldig, dan mag de speler zijn beurt vervolgen, tenzij hij het einde van zijn partijlengte heeft bereikt. Telt de arbiter een carambole niet geldig, dan is de beurt van de speler voorbij en is de andere speler aan de beurt, tenzij deze in de voorafgaande beurt de partij heeft beëindigd.
5. Telt de arbiter een carambole niet geldig omdat de speelbal de beide andere ballen niet heeft geraakt, dan duidt hij dit aan met de annonce **mis**, zo hij dit noodzakelijk of gewenst acht.

**Artikel 5208
Vastliggende ballen; uitgesprongen ballen**

1. Een stilliggende bal ligt vast als de arbiter heeft geconstateerd dat deze een andere bal of een band raakt.
2. Een bal is uitgesprongen als deze buiten de omlijsting komt of de arbiter heeft geconstateerd dat deze de omlijsting heeft geraakt.
3. Voor het spelen met vastliggende of uitgesprongen ballen zijn de spelregels bepaald in Hoofdstuk IV.

ad artikel 5208, lid 2

Het mag duidelijk zijn dat de van laken voorziene band geen onderdeel is van de omlijsting, maar van het speelveld.

Artikel 5209 Fouten

- * Fouten als bedoeld in artikel 5207, lid 2 zijn:
- * 1. het tijdens de uitvoering van de stoot uitspringen van een of meer ballen, aangeduid met **uitgesprongen bal**;
- * 2. het met de keu, anders dan op de in artikel 5207, lid 1, bedoelde wijze of onverschillig op welke andere wijze, een bal aanraken - uitgezonderd het raken van een bal door een van de andere ballen - aangeduid met **touché**;
- * 3. het door de speler, naar het oordeel van de arbiter, met opzet zo handelen dat hij een of meer ballen **zonder deze direct aan te raken** van plaats of loop doet veranderen, aangeduid met **indirect touché**;
- * 4. a. het met de pomerans nog in contact zijn met de speelbal op het moment dat deze bal een andere bal **in beweging brengt** of de band raakt (**indrukt**); **aangeduid met biljardé**.
b. het op of langs de band of de andere bal spelen, als de arbiter heeft aangegeven dat de speelbal vast tegen die band of bal ligt, zonder dat de speelbal eerst door een kopstoot (massé of piqué) wordt losgemaakt, aangeduid met **biljardé**.
Beweegt de andere bal door het verliezen van het steunpunt dat de speelbal hem gaf, dan wordt dat niet als fout aangerekend;
- 5. het niet met ten minste één voet de vloer raken, op het moment dat de speler afstoot, aangeduid met **voeten los**;
- * 6. het op het moment dat de speler afstoot op de omlijsting, de band of het speelvlak, naar het oordeel van de arbiter, aangebracht hebben van een zichtbaar merkteken, aangeduid met **merkteken**;
- * 7. het spelen met een andere bal dan de speelbal, aangeduid met **verkeerde bal**;
- * 8. het afstoten op het moment dat alle ballen, na het maken van de voorafgaande stoot, nog niet tot stilstand zijn gekomen, aangeduid met **bewegende bal(len)**.

ad artikel 5209

Het niet raken van één of beide aanspeelballen is geen fout in de zin van dit artikel.

In artikel 5707 lid 5 is hiervoor opgenomen de annonce 'mis'.

ad artikel 5209, lid 1

Springt een bal uit en vangt een ander dan de arbiter die bal op, dan moet deze aan de arbiter worden overhandigd. Het aanraken van de bal door een van de spelers bij het overhandigen van de bal, wordt niet als een fout aangerekend. Is die bal op de grond gevallen, dan dient de arbiter hem te reinigen.

ad artikel 5209, lid 2

Het komt vaak voor dat een speler met zijn pomerans ongewild de speelbal raakt en deze door een reflexbeweging nog een tweede keer raakt. Men kan dan stellen dat de eerste aanraking - overeenkomstig het bepaalde in artikel 5207, lid 1 - reglementair juist en de tweede aanraking - eveneens overeenkomstig het bepaalde in artikel 5207, lid 1 - reglementair onjuist is.

Men kan ook zeggen dat de eerste aanraking ongewild is, dat de speler niet bewust stootte (wat artikel 5207, lid 1, wel voorschrijft) en dus de bal aanraakte, wat dan als touché moet worden beschouwd. Na deze fout mag de speler de bal niet meer aanraken, de tweede stoot is dan niet geoorloofd en de ballen moeten dan worden teruggelegd in de positie waarin zij lagen (of waarschijnlijk zouden zijn gekomen) na het maken van de eerste fout.

De CSC heeft gesteld dat de ongewilde eerste aanraking van de speelbal als touché moet worden beschouwd en de tweede aanraking niet geoorloofd is. In artikel 5207, lid 1, wordt duidelijk een bewuste stoot bedoeld, in artikel 5209, lid 2, het ongewild aanraken van een bal. Raakt de speler voor de tweede keer zijn speelbal, dan moeten alle daardoor verplaatste ballen worden teruggeplaatst. Dit is daarom zo belangrijk, omdat een speler daardoor niet kan verhinderen dat de ballen in een voor zijn tegenstander gunstige positie blijven liggen. Met een zogenaamde reflexbeweging zou hij anders de drie ballen over het gehele speelvlak kunnen verspreiden.

ad artikel 5209, lid 3

Opzettelijk-indirect is een moeilijk begrip. Hieronder wordt verstaan dat een speler niet een of meer ballen op directe wijze aanraakt, maar toch de loop van die ballen wil beïnvloeden, dan wel van een gebeuren gebruik wil maken.

Indirect aanraken is bijvoorbeeld stoten tegen het biljart, optrekken van het laken, blazen tegen een bal, enzovoort.

Door dit soort handelingen kan de loop van een bal veranderen of een of meer ballen worden verplaatst. Zo zouden bijvoorbeeld vastliggende ballen kunnen worden losgemaakt.

Niet elke indirecte aanraking moet als fout worden gerekend, een speler kan deze handeling ongewild verrichten. Het gaat er om of die speler dat bewust doet, dan wel van een ongewilde verrichting gebruik wil maken. Het element "opzettelijk" moet eveneens aanwezig zijn.

VOORBEELD:

De arbiter heeft "vast" geannonceerd.

De speler wil dat controleren en legt zijn hand op het speelvlak. Hij kan dan het laken iets optrekken, waardoor de ballen loskomen. Dat kan iedere speler weten en daarom is zowel van een indirecte, als van een opzettelijke handeling sprake, ook al bewegen de vastliggende ballen niet.

De arbiter heeft "vast" geannonceerd en de speler loopt tegen het biljart aan. Vervolgens vraagt hij de arbiter nog een keer te kijken of de ballen werkelijk vastliggen. Ook in dit voorbeeld weer een indirecte en opzettelijke handeling, ook al zouden de vastliggende ballen niet zijn bewogen. De arbiter heeft "vast" geannonceerd, de speler legt aan en trekt het laken wat op, waardoor de vastliggende ballen los komen te liggen. Niettemin wil de speler afstoten alsof de ballen nog vastliggen.

In dit voorbeeld wel een indirecte aanraking, maar het element opzettelijk ontbreekt, omdat de speler van dat indirect aanraken geen gebruik wil maken. Hij maakt dan geen fout en kan normaal afstoten. Duidelijk is dat ook de arbiter - bijvoorbeeld bij vastliggende ballen - niet

het laken mag aanraken of tegen het biljart moet stoten.

Doet hij dat toch en maakt de speler daarvan gebruik, dan mag de speler niet wegens een fout worden afgeteld. Het was dan immers de arbiter - en niet de speler - die voor de indirecte aanraking zorgde.

ad artikel 5209, lid 4

Denken dat een speler wel biljardé zal maken, is een gevaarlijke zaak. Het komt voor dat een speler een veel grotere technische kennis heeft dan de arbiter en wel degelijk kan afstoten zonder een fout te maken. De arbiter mag dan ook alleen een speler wegens biljardé aftellen, als hij met zekerheid waarneemt dat de speler inderdaad een biljardé heeft gemaakt. Bij twijfel moet de arbiter de speler laten doorspelen.

ad artikel 5209, lid 4b

Als een aanspeelbal tegen de speelbal 'leunt', waardoor die speelbal als steunpunt dient, kan die aanspeelbal iets 'terugrollen' als die speelbal wordt weggespeeld. Dat is dan geen fout indien de stoot(keu)richting van de aanspeelbal áf is gericht.

ad artikel 5209, lid 6

Legt de speler zijn krijtje op de omlijsting, dan kan dat krijtje als merkteken dienen. Hetzelfde geldt voor de speler die met de pomerans op de band wil aanwijzen waar zijn bal die band moet raken en - bij het terughalen van zijn keu - de top van de keu wat laat zakken, waardoor op de band of het speelvlak een krijtteken wordt aangebracht. Een andere speler heeft met een natte vinger een donker plekje op de band gemaakt.

Is de arbiter van mening dat de speler dit soort handelingen verricht om raakpunten op de band aan te geven en dat deze daarvan bij het afstoten ook gebruik maakt, dan dient hij die speler onverbiddelijk wegens het aanbrengen van een zichtbaar merkteken af te tellen.

ad artikel 5209, lid 7

Het spelen met de verkeerde bal is geen "touché". De speler raakt namelijk niet ongewild een bal aan, maar stoot welbewust. Het stoten met de verkeerde bal is niet ongewild en daarom is de annonce "verkeerde bal" de enige juiste.

ad artikel 5209, lid 8

Komt een bal tot stilstand en rolt hij dan iets terug, dan is er van bewegende bal in de zin van dit reglement geen sprake.

Hoe miniem dat ook mag zijn, als een bal van een vooruitgaande beweging in een teruggaande beweging overgaat, dan moet een moment het punt van stilstand zijn bereikt.

Stoot een speler af voordat alle ballen tot stilstand zijn gekomen, dan moet de in de voorafgaande stoot gemaakte carambole ongeldig worden verklaard. Een carambole is - zie artikel 5207, lid 2 - pas geldig, als alle ballen tot stilstand zijn gekomen. Telt de arbiter een carambole geldig voordat de ballen tot stilstand zijn gekomen, dan doet hij dat te vroeg. Raakt de speler zijn speelbal voordat die bal (of een of beide andere ballen) nog niet geheel stil ligt, dan maakt hij touché.

Hij mag tijdens een stoot zijn speelbal maar eenmaal raken. Een volgende stoot kan pas beginnen als alle ballen uit de voorgaande stoot geheel stilliggen.

HOOFDSTUK IV

SPELREGELS GELDEND VOOR DE AANGEGEVEN SPELSOORT

GROEP A: KLEIN-BILJART

A1: LIBRE-KLEIN

Artikel 5301 Omschrijving

1. Bij het libre-klein mag de speler caramboles maken met inachtneming van het bepaalde in de artikelen 5302 en 5303.

Artikel 5302

* Verboden zones

1. Vanuit elk hoekpunt van de banden wordt op het speelvlak langs beide zijden een afstand van 17 cm uitgezet.
De eindpunten van beide afstanden worden door een dunne lijn met elkaar verbonden. Hierdoor ontstaat op het speelvlak in elke hoek een rechthoekige driehoek, **verboden zone** genoemd, overeenkomstig Aanhangsel A, tekening 3.
- * 2. Bij de persoonlijke kampioenschappen in de **overgangs-** en **de topklasse**, zoals bedoelt in Aanhangsel A van het WR, zijn de in lid 1 bedoelde afstanden: op de korte band 28,75 cm en op de lange band 57,5 cm, overeenkomstig Aanhangsel A, tekening 4.
3. In deze verboden zones mag een speler zonder beperkingen caramboles maken, met dien verstande, dat als de aanspeelballen in een verboden zone liggen slechts eenmaal een carambole mag worden gemaakt zonder dat tenminste één aanspeelbal uit die zone wordt gestoten.
4. De posities van de aanspeelballen worden bepaald in artikel 5312.

ad artikel 5302

De uitdrukking 'verboden zone' is eigenlijk een onjuiste benaming, want het is niet 'verboden' in die zone te caramboleren. De geldigheid van een carambole in een dergelijke zone is evenwel aan speciale voorwaarden gebonden.

Artikel 5303

Vastliggende ballen; uitgesprongen ballen

- * 1. Ligt de speelbal vast tegen een of beide aanspeelballen, dan mag de speler kiezen uit:
 - a. het plaatsen van alle ballen in de beginpositie;
 - b. het spelen vanaf een niet vastliggende bal of via een of meer banden tegen welke de speelbal niet vastligt;
 - c. het 'vrij'-spelen van zijn speelbal door een kopstoot (massé of piqué).

2. Bij de persoonlijke kampioenschappen in de **topklasse** zoals bedoeld in aanhangsel A van het WR, heeft de speler geen keus, maar dienen alle ballen in de beginpositie te worden geplaatst, zoals bepaald in artikel 5204.
3. Zijn een of meer ballen uitgesprongen, dan dienen **alle** ballen in de beginpositie te worden geplaatst, zoals bepaald in artikel 5204.

ad artikel 5302, lid 2 en ad artikel 5303, lid 1

Ten opzichte van de andere klassen in de spelsoort libre-klein gelden in de overgangsklasse en de topklasse de volgende extra handicaps:

- *in de overgangsklasse de grotere verboden zones, overeenkomstig de tekening 4 in aanhangsel A;*
- *in de topklasse de grotere verboden zones en de verplichtingen dat bij vastliggende ballen deze in de beginpositie moeten worden geplaatst.*

A2: KADERSPELEN

Artikel 5311

Kaderlijnen; kadervakken; ankers

- * 1. Op het speelveld worden dunne lijnen getrokken, die kaderlijnen worden genoemd. Hierdoor ontstaan vakken, die kadervakken worden genoemd.
Bij het **anker**kader worden aan de uiteinden van elke kaderlijn vierkanten met zijden van 17,8 cm getekend, waarvan één van de zijden met de band samenvalt. Een zijde wordt ankerlijn genoemd. De vierkanten worden **ankers** genoemd.
De kaderlijn verdeelt een anker in twee gelijke delen, overeenkomstig de tekeningen 6 en 8 in aanhangsel A.
2. De bepalingen, voor kaderlijnen en kadervakken, gelden ook voor ankerlijnen en ankers, met dien verstande, dat bij kader geen ankerlijnen worden getrokken.

ad artikel 5311, lid 1

Bij het aanbrengen van lijnen moet eraan worden gedacht dat de spelers en de arbiter die lijnen goed kunnen zien. Anderzijds mogen die lijnen weer niet zo dik worden aangebracht dat het begrip "dun" verloren gaat of die lijnen met zoveel krijt worden aangebracht dat daardoor de loop van de ballen kan worden beïnvloed.

Moet op een biljart - al of niet in dezelfde wedstrijd - in verschillende spelsoorten worden gespeeld, dan moeten de lijnen zodanig worden aangebracht dat zij later op afdoende wijze weer kunnen worden verwijderd. Speelt men op een biljart altijd in een zelfde spelsoort, dan mogen die lijnen ook op onuitwisbare wijze - bijvoorbeeld met een viltstift - worden aangebracht.

Artikel 5312

Posities

- * 1. Een aanspeelbal wordt geacht in een kadervak of anker te liggen indien het steunpunt van de bal in het kadervak of anker ligt. Het steunpunt van een bal is de plaats waar een bal op het laken rust.
Ligt het steunpunt van een aanspeelbal precies op de lijn van een kadervak of van een anker waarin ook de andere aanspeelbal ligt, dan wordt geacht dat beide aanspeelballen in hetzelfde kadervak en / of hetzelfde anker liggen. Het voorgaand gestelde geldt derhalve eveneens indien het steunpunt van een bal exact op de kruising van twee kaderlijnen ligt, ofwel indien het steunpunt van een bal exact op het hoekpunt van een anker ligt.
Het stoten van een aanspeelbal uit een kadervak of anker is bereikt als in de periode vanaf de stoot tot het tot stilstand komen van de ballen het steunpunt van die bal zich buiten het desbetreffende kadervak of anker heeft bevonden.
- 2. **Entrée** is de positie die ontstaat nadat de aanspeelballen in een zelfde kadervak of anker tot stilstand zijn gekomen, indien deze ballen vóór het uitvoeren van een stoot in verschillende kadervakken of ankers lagen, dan wel uit het eerstbedoelde kadervak of anker - een of beide - worden gestoten en daarin weer terugkeren.
- 3. **Dedans** is de positie die ontstaat:
 - a. in een spelsoort tweestootskader indien, na het maken van een geldige carambole, na de positie entrée niet tenminste een van beide aanspeelballen uit het desbetreffende kadervak of anker is gestoten;
 - b. in een spelsoort éénstootskader als beide aanspeelballen in hetzelfde kadervak of anker liggen.
- 4. Wordt vanuit de positie dedans afgestoten en wordt niet ten minste één van de aanspeelballen uit het desbetreffende kadervak of anker gestoten, dan wordt dat als fout aangerekend, aangeduid met **restée dedans**.
- * 5. **à cheval** is elke positie die niet entrée of dedans is.
- * 6. Rolt een aanspeelbal over de gemeenschappelijke kaderlijn van het kadervak waarin hij vóór het uitvoeren van de stoot lag en van het aangrenzende kadervak zonder daarbij in nog een ander kadervak te komen, waarbij beurtelings het grootste deel van die bal in beide kadervakken komt om in het eerstbedoelde kadervak tot stilstand te komen, terwijl de andere aanspeelbal in het desbetreffende kadervak is gebleven, dan wordt dit als volgt aangeduid:
 - a. werd vanuit de positie entrée afgestoten door **weer entrée**;
 - b. werd in een spelsoort éénstootskader afgestoten vanuit de positie dedans door **weer dedans**.
- 7. Liggen de aanspeelballen in een anker, dan wordt eerst de positie ten opzichte van het kadervak of de kadervakken gegeven en daarna die ten opzichte van het anker.
Bij gelijklopende posities worden deze slechts eenmaal gegeven, gevolgd door de annonce **partout**.

8. Liggen beide aanspeelballen precies op eenzelfde kaderlijn, dan wordt geacht dat deze in beide kadervakken liggen, die door deze kaderlijn worden onderscheiden. Deze positie wordt als volgt aangeduid:
 - a. entrée in beide vakken
 - b. dedans in beide vakken, indien de spelsoort éénstoets-kader wordt gespeeld.
9. De in dit artikel omschreven posities worden in aanhangsel A in tekening 9 in beeld gebracht.

ad artikel 5312, lid 1

Is het moeilijk te beoordelen in welk kadervak en/of anker een bal ligt, dan dient de arbiter naar de andere kant van het biljart te lopen om vandaar de positie opnieuw te bezien.

Meestal kan hij dan wel vaststellen in welk kadervak en/of anker een bal ligt. Ligt de bal zo dicht bij een band dat de arbiter op de bal kan kijken, dan is dat meestal voldoende om te kunnen vaststellen in welk kadervak en/of anker een bal ligt.

ad artikel 5312, lid 5

Blijft de positie "à cheval" in een aantal op elkaar volgende stoten praktisch onveranderd, dan is het ongewenst dat de arbiter elke keer opnieuw deze positie annonceert.

De annonce "à cheval" is voor de speler de waarschuwing dat de beide aanspeelballen in één vak kunnen komen en hij zal de uitvoering van zijn stoten daarop aanpassen.

Worden vanuit de positie "à cheval" een of beide aanspeelballen rond gespeeld en komen zij opnieuw in deze positie tot stilstand, dan is er duidelijk sprake van een nieuwe positie en die wordt wel door de arbiter geannonceerd.

ad artikel 5312, lid 6

Voor de aan-de-beurt-zijnde-speler is er tussen de annonce "entrée" en "weer entrée" weinig verschil. Dat geldt ook voor de andere in dit lid bedoelde annonces.

Voor de niet-aan-de-beurt-zijnde-speler en/of het publiek is de annonce "weer....." wel van belang. De aan-de-beurt-zijnde-speler en de arbiter staan vlak bij het speelveld en zij kunnen zien dat de aanspeelbal over de kaderlijn "waggelt" en het in aanmerking komende kadervak heeft verlaten, ook al is dat maar heel erg kort. Voor de niet-aan-de-beurt-zijnde-speler en het publiek geldt dit niet en bedoelde annonce voorkomt dat men ten onrechte denkt dat de arbiter een verkeerde annonce uitspreekt.

Artikel 5321

Kader 38/2 en ankerkader 38/2

1. Bij het kader 38/2 en het ankerkader 38/2 worden de kaderlijnen op een afstand van 38,3 cm van de banden getrokken, waardoor negen vakken ontstaan, overeenkomstig tekening 6 in aanhangsel A.
2. Bij het kader 38/2 en het ankerkader 38/2 mag een speler zonder beperkingen caramboles maken, met dien verstande, dat als de aanspeelballen in een zelfde kadervak of anker liggen slechts eenmaal een carambole mag worden gemaakt zonder dat tenminste één aanspeelbal uit dat kadervak of anker wordt gestoten.
3. Verder gelden voor het kader 38/2 en het ankerkader 38/2 de bepalingen van de artikelen 5303 en 5312.

**Artikel 5325
Ankerkader 57/2**

1. Bij het ankerkader 57/2 worden de kaderlijnen op een afstand van 57,5 cm van de banden getrokken, waardoor zes vakken ontstaan, overeenkomstig Aanhangel A, tekening 8.
2. Bij het ankerkader 57/2 mag een speler zonder beperkingen caramboles maken, met dien verstande, dat als de aanspeelballen in een zelfde kadervak of anker liggen slechts eenmaal een carambole mag worden gemaakt zonder dat tenminste één aanspeelbal uit dat kadervak of anker wordt gestoten.
3. Verder gelden voor het ankerkader 57/2 de bepalingen van de artikelen 5303 en 5312.

**Artikel 5326
Kader 57/1**

1. Bij het kader 57/1 worden de kaderlijnen getrokken, overeenkomstig artikel 5325, lid 1;
2. Bij het kader 57/1 mag een speler zonder beperkingen caramboles maken, met dien verstande, dat als de aanspeelballen in eenzelfde kadervak liggen ten minste één aanspeelbal uit dat kadervak moet worden gestoten;
3. Verder gelden voor het kader 57/1 de bepalingen van de artikelen 5303 en 5312 van het SAR.

A3: BANDSPELEN

Artikel 5331 Bandstoten-KLEIN

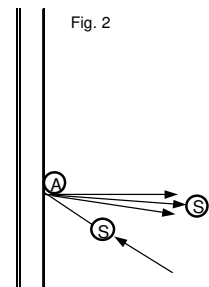
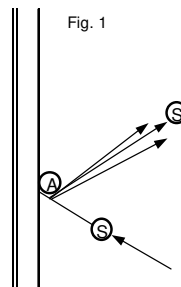
- * 1. Bij het bandstoten dient de speelbal, alvorens deze de **tweede aanspeelbal** raakt, ten minste **één** band te hebben geraakt.
- 2. Raakt de speelbal de tweede aanspeelbal zonder dat daarvoor een band is geraakt, dan wordt dat als fout aangerekend, aangeduid met **geen band**.
- 3. Voor vastliggende ballen en uitgesprongen ballen geldt het bepaalde in artikel 5303.

ad artikel 5331, lid 1 en ad artikel 5341, lid 1

Wordt bepaald dat de derde bal pas mag worden geraakt, nadat tenminste één of tenminste drie banden door de speelbal zijn geraakt, dan houdt dat in dat het gelijktijdig raken van die derde bal en de voorgeschreven band of de laatste van het aantal voorgeschreven banden in strijd is met deze bepalingen. Er is dus geen geldige carambole gemaakt.

*Bij **twijfel** of de speelbal S al of niet éérs een band of eerst een aanspeelbal A raakte **kan** de loop van de speelbal bepalend zijn.*

Wanneer eerst de aanspeelbal is geraakt zal de speelbal onder een grotere hoek dan 90 graden uit die band terugkomen (zie fig. 1). Raakt de speelbal eerst de band, dan zal de speelbal onder een hoek van ongeveer 90 graden met die band zijn loop voortzetten (zie fig. 2).

Artikel 5341 Driebanden-KLEIN

- * 1. Bij het driebanden dient de speelbal alvorens deze de **tweede aanspeelbal** raakt ten minste **drie** - al of niet dezelfde - banden te hebben geraakt.
 - 2. Raakt de speelbal de tweede aanspeelbal zonder dat daarvoor drie banden zijn geraakt, dan wordt dat als fout aangerekend, aangeduid met **geen band, één band of twee banden**, dit naar gelang van het aantal banden dat de speelbal wel heeft geraakt.
 - * 3. Ligt de speelbal vast tegen een of beide andere ballen, dan mag de speler kiezen uit:
 - a. het spelen vanaf een niet vastliggende bal of via een of meer banden tegen welke de speelbal niet vastligt;
 - b. het losspeken van zijn speelbal door een kopstoot (massé/piquéé);
 - c. het op de acquits laten plaatsnemen van zijn speelbal en de daaraan vastliggende bal, eventueel alle ballen als de speelbal tegen beide andere ballen vastligt en wel:
 - de **rode** bal op het **bovenacquit**;
 - de **speelbal** op het **benedenacquit**;
 - de **andere bal** op het **middenacquit**.
- Is het voor de vastliggende bal aangewezen acquit versperd, dan wordt die bal geplaatst op het acquit aangewezen voor de bal die dat acquit versperst.

- * 4. Zijn een of meer ballen uitgesprongen, dan dienen de uitgesprongen ballen op de acquits te worden geplaatst, zoals in dit artikel lid 3, sub c is voorgeschreven.

ad artikel 5341, lid 3, sub c

*Ligt de speelbal tegen **een** bal vast, dan worden alleen deze twee ballen op de acquits geplaatst. De derde -dus niet vastliggende- bal moet blijven liggen. Ligt de speelbal tegen **beide** andere ballen vast, dan worden alle ballen op de acquits geplaatst.*

ad artikel 5341, lid 4

Stoot een speler af en springt zijn bal uit, dan is op dat moment zijn beurt voorbij. Dat betekent, dat op hetzelfde moment de andere bal de speelbal wordt.

*De uitgesprongen bal (in dit geval de bal waarmede de speler afstootte) wordt als **de andere bal** op het middenacquit geplaatst. Duidelijk is dat als tijdens de uitvoering van een stoot "de andere bal" uitspringt deze dan als de **speelbal** op het benedenacquit wordt geplaatst.*

Raakt een bal de omlijsting en rolt deze daarna weer op het speelvlak terug, dan moet worden getracht die bal tegen te houden.

Omdat bij de spelsoort driebanden alleen de uitgesprongen bal op het daarvoor aangewezen acquit moet worden geplaatst, moet er voor worden gezorgd dat andere ballen - na dat uitspringen - niet meer van plaats veranderen of tijdens het uitlopen van richting worden veranderd.

GROEP B: GROOT-BILJART

B1: LIBRE-GROOT

Artikel 5401 Omschrijving

1. Bij het libre-groot mag de speler caramboles maken met inachtneming van het bepaalde in de artikelen 5402 en 5403.

Artikel 5402

* Verboden zones

1. Vanuit elk hoekpunt van de banden wordt op het speelvlak een afstand uitgezet, langs de korte band van 35,5 cm en langs de lange band van 71 cm. De eindpunten van beide afstanden worden door een dunne lijn met elkaar verbonden. Hierdoor ontstaat in elke hoek van het speelvlak een rechthoekige driehoek, **verboden zone** genoemd, overeenkomstig tekening 2 in aanhangsel A.
2. In de verboden zone gelden voor het maken van geldige caramboles de bepalingen, zoals vastgesteld voor libre-klein in artikel 5302, lid 3 en lid 4.

ad artikel 5402

De uitdrukking 'verboden zone' is eigenlijk een onjuiste benaming, want het is niet 'verboden' in die zone te caramboleren. In een dergelijke zone is de geldigheid van een carambole evenwel aan speciale voorwaarden verbonden.

Artikel 5403

Vastliggende ballen; uitgesprongen ballen

1. Ligt de speelbal vast tegen een of beide andere ballen, dan moeten alle ballen in de beginpositie worden geplaatst, zoals bepaald in artikel 5204.
2. Zijn een of meer ballen uitgesprongen, dan moeten alle ballen in de beginpositie worden geplaatst, zoals bepaald in artikel 5204.

B2: KADERSPELEN

Artikel 5411

Kaderlijnen; kadervakken; ankers

1. De bepalingen, zoals vastgesteld voor KLEIN-biljart in artikel 5311, gelden ook voor ankerkader-groot.

Artikel 5421

Ankerkader 47/2 en ankerkader 71/2

1. Bij het ankerkader 47/2 worden de kaderlijnen op een afstand van 47,3 cm van de banden getrokken, waardoor negen kadervakken ontstaan, overeenkomstig tekening 5 in aanhangsel A.
2. Bij het ankerkader 71/2 worden de kaderlijnen op een afstand van 71,25 cm van de banden getrokken, waardoor zes kadervakken ontstaan, overeenkomstig tekening 7 in aanhangsel A.
3. Verder gelden voor het ankerkader 47/2 en voor ankerkader 71/2 de bepalingen, zoals vastgesteld voor KLEIN-biljart in de artikelen 5303, 5312 en 5321, lid 2.

Artikel 5425

Ankerkader 47/1

1. Bij het ankerkader 47/1 worden de kaderlijnen getrokken overeenkomstig artikel 5421, lid 1.
2. Bij het ankerkader 47/1 mag een speler zonder beperkingen caramboles maken, met dien verstande, dat als de aanspeelballen in een zelfde kadervak of anker liggen ten minste één aanspeelbal uit dat kadervak of anker moet worden gestoten.
3. Verder gelden voor het ankerkader 47/1 de bepalingen zoals vastgesteld voor KLEIN-biljart in de artikelen 5303, 5312 en 5321, lid 2.

B3: BANDSPELEN

Artikel 5431

Bandstoten-GROOT

1. De bepalingen, zoals vastgesteld voor bandstoten-klein in artikel 5331, gelden ook voor bandstoten-groot.

Artikel 5441

Driebanden-GROOT

1. De bepalingen, zoals vastgesteld voor driebanden-klein in artikel 5341, gelden ook voor driebanden-groot.

AFDELING II ARBITRAGEREGLEMENT

Artikel 5501 Begripsbepalingen

1. Onder **arbitrage** wordt verstaan het leiden van een partij en het toezien op de naleving van de spelregels en de gedragsregels.
2. Een **arbiter** is een persoon, die door de CA of de wedstrijdleiding is aangewezen om een partij te leiden en lid is van de KNBB.
3. Worden voor een partij twee arbiters aangewezen, dan wordt onder **tweede arbiter** verstaan degene die mede als arbiter is aangewezen, maar niet als zodanig in functie is.

Artikel 5502 Taken van de arbiter

- * 1. De arbiter heeft tot taak een partij - met uitsluiting van anderen - te leiden.
- * 2. De taken van de arbiter beginnen op het moment dat de wedstrijdleiding de spelers oproept zich naar het biljart te begeven opdat met een partij kan worden begonnen, en eindigt op het moment dat de arbiter de bij die partij behorende tellijst bij de wedstrijdleiding heeft afgegeven.
- * 3. Zodra de arbiter de in lid 2 bedoelde taken op zich heeft genomen, moet hij zich er eerst van overtuigen dat het materiaal in goede staat is en - indien dit noodzakelijk is - de lijnen op de juiste wijze zijn aangebracht. Is dat niet het geval, dan moet hij de wedstrijdleiding verzoeken het materiaal te laten reinigen of in goede staat te brengen, dan wel de lijnen op de juiste wijze aan te brengen.
- * 4. De arbiter heeft tot taak er op te letten dat de speler zich onthoudt van onjuist gedrag en dat een ieder - aanwezig in het lokaal waarin een partij wordt gespeeld - zich onberispelijk en sportief gedraagt en zich onthoudt van elke handeling de biljartsport onwaardig.

Onder **onjuist gedrag** van een speler wordt verstaan:

- a. het niet op de voor hem aangewezen stoel plaats nemen tijdens de beurt van de andere speler;
- b. het maken van luide opmerkingen of geluiden;
- c. het op niet correcte wijze protesteren tegen een beslissing van de arbiter of deze beslissing aanvechten terwijl aan de juistheid daarvan niet behoeft te worden getwijfeld;
- d. het op onbehoorlijke wijze laten blijken het niet eens te zijn met een beslissing van de arbiter;
- e. het meer dan één keer van de arbiter verlangen zijn beslissing opnieuw te overwegen;
- f. het zich bemoeien met de actieve arbitrage;
- g. het - naar het oordeel van de arbiter - met opzet overtreden van de spelregels;
- h. het - naar het oordeel van de arbiter - met opzet niet maken van caramboles;
- i. het niet naleven van de kledingvoorschriften.

- j. het niet naleven van maatregelen van orde als bedoeld in WR artikel 6008A;
- k. het gebruik van alcoholhoudende dranken als bedoeld in WR artikel 6012, lid 7.

ad artikel 5502, lid 1

In het SAR is bepaald dat in sommige gevallen de schrijver of de tweede arbiter behulpzaam mag zijn.

Hierbij gaat het alleen om hulp, verder neemt de arbiter geheel zelfstandig een beslissing.

Met uitsluiting van anderen betekent, dan maar één persoon bevoegd is te beoordelen of de spelregels wel of niet zijn nageleefd en/of een geldige carambole is gemaakt. Zo er ook maar één persoon is die de voorgeschreven maatregelen in die gevallen mag nemen, namelijk de arbiter.

Een arbiter kan niet worden vervangen en de aan hem opgedragen taak kan niet worden herroepen, tenzij hij niet in staat is zijn functie naar behoren te vervullen of indien hij zijn taak schromelijk verwaarloost.

ad artikel 5502, lid 2 en lid 3

Vóór en na de in lid 2 aangegeven periode heeft de arbiter als zodanig geen bevoegdheden. Begaat een speler binnen de aangegeven periode - echter voordat de partij volgens het bepaalde in artikel 5201 is begonnen of nadat de partij volgens het bepaalde in artikel 5206 is beëindigd - een overtreding, dan neemt de arbiter een passende maatregel.

Voordat met het inspelen wordt begonnen dient de arbiter zich ervan te overtuigen dat het materiaal schoon is en voor zover nodig de acquits en lijnen op de juiste wijze zijn aangebracht. Moeten op het materiaal aanmerkingen worden gemaakt, dan licht de arbiter de wedstrijdleiding in opdat maatregelen worden genomen.

Wordt in het SAR gesproken over de lengteas of de afstootlijn, dan dient men er rekening mee te houden dat - behoudens bij de spelsoorten ankerkader 71/2, ankerkader 57/2 of kader 57/2 - van denkbeeldige lijnen sprake is.

Er moet worden voorkomen dat spelers te vroeg met het inspelen beginnen, dan wel tussen de partijen door op één voor die wedstrijd in gebruik zijnde biljarts kan worden gespeeld.

ad artikel 5502, lid 4

Met een ieder worden spelers en toeschouwers bedoeld.

Een toeschouwer kan luide opmerkingen maken, een speler kan in de weg staan, enzovoort.

Duidelijk is wel dat een arbiter jegens een toeschouwer -behoudens hem verzoeken zich behoorlijk te gedragen- weinig meer kan doen dan de wedstrijdleiding te vragen maatregelen te nemen.

Artikel 5503
Bevoegdheden van de arbiter

- * 1. Voor zover dit tot de bevoegdheden van de arbiter behoort, neemt hij maatregelen, opdat kan worden voorkomen dat iemand zich anders gedraagt dan in artikel 5502, lid 4 bedoeld.
In alle overige gevallen licht hij de wedstrijdleiding in, opdat deze doeltreffende maatregelen kan nemen.
- 2. Alleen de arbiter stelt vast of bij de beoefening van het biljartspel een **spelregel** is overtreden.

- Alleen hij neemt, indien dat het geval is, de daarvoor vastgestelde maatregel.
3. Komt een speler een regel, niet zijnde een spelregel, niet na, dan mag de arbiter alleen dan handelen indien hem dit door het desbetreffende reglement is toegestaan of opgedragen.
 - * 4. Overtreedt een speler een **gedragsregel** of - naar het oordeel van de arbiter - met **opzet** een **spelregel**, dan mag de arbiter die speler een officiële waarschuwing geven.
Blijft de speler volharden in het overtreden van bedoelde regel(s), dan is de arbiter bevoegd de speler het verder spelen te ontzeggen.
Overtreedt een speler een gedragsregel in zo ernstige mate dat van de arbiter niet kan of mag worden geëist dat hij die speler laat verder spelen, dan kan de arbiter de speler het verder spelen ontzeggen zonder dat hij eerst een officiële waarschuwing heeft gegeven.
 5. Ontzegt de arbiter een speler het verder spelen, dan dient hij dit direct aan de wedstrijdleiding mede te delen.
De wedstrijdleiding bepaalt - na overleg met het bestuur respectievelijk de desbetreffende gewestelijke commissie of het desbetreffende district - de te nemen maatregelen.
 - * 6. Indien de arbiter een speler een officiële waarschuwing geeft of het verder spelen ontzegt, maakt de arbiter hiervan aantekening op de tellijst van de desbetreffende partij.
Bovendien maakt de arbiter verslag op van het voorval dat tot de officiële waarschuwing of de ontzegging heeft geleid, waarbij hij gebruik dient te maken van het hiervoor bestemde formulier.
 7. Staat een speler op het punt een **spelregel** te overtreden, zonder dat hierbij - naar het oordeel van de arbiter - van opzet sprake is, dan mag de arbiter hem daarop niet attent maken.
Staat een speler op het punt een regel, niet zijnde een spelregel, te overtreden dan mag de arbiter hem daarop wel attent maken.

ad artikel 5503, lid 1

De wedstrijdleiding heeft meer mogelijkheden om doeltreffende maatregelen te nemen, bijvoorbeeld:

- a. *een speler uitsluiten van verdere deelneming (mits hierover met het daarbij betrokken bestuur overleg is gepleegd);*
- b. *een lid van de organisatie inschakelen die een oogje in het zeil kan houden.*

ad artikel 5503, lid 4

De spelregels zijn opgenomen in het Spelreglement, artikel 5101 t/m 5441.

*Uit artikel 5501, lid 1 en artikel 5502, lid 1 blijkt, dat **uitsluitend** de arbiter toeziet op het in acht nemen van de **spelregels**.*

*Derhalve zal, indien de arbiter de partij op grond van de **spelregels** staakt en de overtreder tot verliezer verklaart, het bepaalde in artikel 6014, lid 4, WR van toepassing zijn.*

*Staakt de arbiter de partij om het niet naleven van een **gedragsregel**, dan is WR artikel 6014, lid 4 van toepassing, alsmede dit artikel 5503, **lid 5**.*

ad artikel 5503 lid 6

Op de tellijst dient de arbiter alleen in de kolom van de desbetreffende speler te vermelden:

"Verder spelen ontzegd" of "Officiële waarschuwing". Verder dient het formulier zo nauwkeurig mogelijk te worden ingevuld en zo spoedig mogelijk te worden verzonden.

Artikel 5504 Optreden van een arbiter

- * 1. De arbiter dient zich bij de arbitrage zodanig te gedragen dat de aan-de-beurt-zijnde speler niet en de niet-aan-de-beurt-zijnde speler zo min mogelijk worden gehinderd. Worden gelijktijdig twee of meer partijen gespeeld, dan dient de arbiter zich zodanig te gedragen dat ook de spelers en de arbiter van een andere partij niet door hem worden of kunnen worden gehinderd.
- * 2. Voor en tijdens de uitvoering van een stoot dient de arbiter zich zodanig op te stellen dat hij op de best mogelijke wijze kan vaststellen of de speler de spelregels naleeft en kan constateren of een carambole wel of niet wordt gemaakt.

ad artikel 5504, lid 1 en lid 2

Wil een speler rondom het biljart lopen, dan stapt de arbiter iets achteruit, zodat de speler tussen hem en het biljart kan passeren. Willen de speler en de arbiter rondom het biljart lopen, dan doet de arbiter dit in de richting tegengesteld aan die van de speler.

*Bij voorkeur dient de arbiter zich zodanig op te stellen dat hij **contra-stootbeeld** staat.*

Is dat niet mogelijk, dan zodanig dat hij in het verlengde van de snijlijn van de aan te spelen bal staat.

Bij voorkeur staat de arbiter dichtbij het biljart, tijdens een serie zelfs zeer dichtbij.

Een arbiter zal zich bij voorkeur aan die kant van de speler opstellen die hem in staat stelt waar te nemen of diens voorhand of onderarm bij het aanleggen een bal al of niet raakt. Alleen bij het driebanden of bij andere spelsoorten bij een "ruime" stoot neemt de arbiter een wat ruimere opstelling in. Na de afstoot is er vaak voldoende tijd om naar de tweede aanspeelbal te lopen, dan wel in het verlengde van de snijlijn te gaan staan. Men moet er aan denken dat de vraag "raak of mis" bijna altijd betrekking heeft op het al of niet raken van de tweede aanspeelbal.

Een arbiter kan een speler ook hinderen, als hij geen correcte houding aanneemt. Daarom geen handen in de zakken, niet buigen over het biljart, niet goedkeurend knikken als een carambole lukt of laatdunkende reacties laten blijken, als een speler een bal verkeerd raakt.

Voor een speler is het ook hinderlijk, als de arbiter langdurig gaat controleren of ballen vastliggen of niet, alhoewel de speler al heeft laten blijken dat hij van de derde en niet vastliggende bal wil spelen. In zo'n geval maakt het voor de speler niets uit of die ballen wel of niet vastliggen.

Het maken van bewegingen kan de speler storen. Daarom zal een arbiter zich niet meer verplaatsen, als de speler heeft aangelegd en zich bovendien in het gezichtsveld van de speler bevindt.

Ook zal de arbiter bij voorkeur niet recht tegenover de speler gaan staan. Er zijn spelers die daardoor worden geïrriteerd. De arbiter dient er ook aan te denken dat hij anderen het zicht op het biljart kan ontnemen.

Vooraf voor de niet-aan-de-beurt-zijnde speler kan dat hinderlijk zijn, alhoewel niet altijd kan worden voorkomen dat de arbiter hem of anderen in de weg staat.

Vooraf bij klein gespeelde series zal de arbiter niet te lang op dezelfde plaats blijven staan,

maar -al is het maar weinig- na een paar stoten van plaats veranderen.

Artikel 5505 Tellen; annonceren

- * 1. De arbiter dient alle annonces op duidelijke wijze bekend te maken.
- * 2. De arbiter telt het aantal caramboles dat een speler in zijn beurt maakt.
- * 3. Is een speler tot op **vijf** (bij de spelsoort driebanden tot op **drie**) caramboles van de voor hem vastgestelde partijlengte gekomen, dan maakt de arbiter dat bekend door -na het annonceren van het aantal op dat moment door die speler gemaakte caramboles - te annonceren: "**en nog vijf**" (bij de spelsoort driebanden "**en nog drie**"). Maakt de speler een geldige carambole, dan annonceert de arbiter steeds nadat hij het aantal door die speler op dat moment gemaakte caramboles heeft geannonceerd: "en nog", gevolgd door het aantal caramboles dat die speler dan nog moet maken.
- * 4. Begint de speler aan een nieuwe beurt en is het bepaalde in lid 3 van toepassing, dan annonceert de arbiter - voordat de speler met die beurt begint - de laatste door hem uitgesproken annonce "en nog", gevolgd door het aantal caramboles dat die speler dan nog moet maken.
In ongewijzigde vorm wordt deze annonce **éénmaal herhaald**.
- 5. Bij de spelsoorten kader, ankerkader en libre geeft de arbiter de posities van de ballen ten opzichte van de kadervakken, de ankers of de verboden zones aan, indien het reglement dit voorschrijft of indien hij dit noodzakelijk of gewenst acht.
- * 6. Moet een speler een beurt beëindigen, dan annonceert de arbiter: "Noteren", daarna het aantal door de speler in die beurt gemaakte caramboles (heeft de speler in die beurt geen caramboles gemaakt het woord "nul"), gevolgd door "de heer" of "mevrouw" en de naam van die speler, met tot slot een herhaling van het aantal door de speler in die beurt gemaakte caramboles of eventueel het woord "nul".
- 7. Moet de arbiter, nadat de speler een carambole heeft gemaakt, meer dan één annonce uitspreken, dan dient hij - voor zover dat aan de orde is - achtereenvolgens te annonceren:
 - 1e het aantal caramboles dat die speler op dat moment in die beurt heeft gemaakt;
 - 2e "en nog", als bedoeld in lid 3;
 - 3e de positie van de aanspeelballen ten opzichte van de verboden zone of de positie van de aanspeelballen ten opzichte van de kadervakken en daarna ten opzichte van het anker;
 - 4e de mededeling dat de speelbal "vast" of "vrij" ligt.
- * 8. De arbiter dient er op te letten dat de door hem geannonceerde aantallen gemaakte caramboles - of het feit dat in een beurt geen caramboles zijn gemaakt - op de juiste wijze op de tellijst en het scorebord worden aangegeven.
Komt de stand, aangegeven op een scorebord, niet overeen met die bijgehouden op de tellijst, dan wordt de op de tellijst bijgehouden stand als juist aangemerkt, tenzij de arbiter constateert dat in de tellijst een fout is gemaakt en mits de partij nog niet als beëindigd is verklaard.
Direct nadat het verschil tussen het scorebord en de tellijst is opgeheven, dienen de juiste gegevens op dat scorebord of - als in de tellijst een fout is gemaakt - in die tellijst te worden aangegeven.

ad artikel 5505, lid 1 en lid 2

Bij het nemen van beslissingen dient de arbiter zelfbewust op te treden. Aarzelt hij, dan denken de spelers dat hij niet bekwaam genoeg is. Evenzeer stelt de arbiter zijn deskundigheid ter discussie, als hij eerst zonder loep controleert of ballen vastliggen en daarna zijn beslissing moet herzien, nadat hij bij een tweede controle die loep wel gebruikt.

Bij het tellen dient de arbiter voor variatie in toonhoogte te zorgen. Het monotoon opdreunen van getallen werkt irriterend.

Ook dient de arbiter rekening te houden met zogenaamde snelle en langzame spelers.

Telt een arbiter bij een snelle speler te langzaam, dan haalt hij die speler uit zijn ritme, telt hij bij een langzame speler te vlug, dan kan die speler daardoor zenuwachtig worden.

Telt een arbiter te hard, dan worden de spelers op een ander biljart gehinderd. Niettemin moet de arbiter weer zo hardop tellen dat het publiek hem kan verstaan. Doet hij dit niet, dan kan er geroezemoes ontstaan, omdat toeschouwers aan elkaar gaan vragen hoeveel caramboles de speler al heeft gemaakt.

Bij het tellen worden eenheden en tientallen steeds genoemd, honderd tallen alleen, als een tiental wordt bereikt.

VOORBEELD: 17, 18, 19, honderdtwintig, 21, 22, 28, 29, honderddertig, 31, 32,..... 38, 39, honderdveertig, 41, 42, enzovoort.

ad artikel 5505, lid 3

Voordat de arbiter "en nog vijf (bij driebanden drie)" annonceert, overtuigt hij zich of de speler inderdaad het einde van zijn partij nadert. Vooral voor de wat sterkere speler is deze annonce aanleiding om de nog resterende stoten op een wat andere wijze uit te voeren.

*Verder zal de arbiter er rekening mee hebben te houden dat de partij voor een speler is afgelopen, als hij zijn laatste carambole heeft gemaakt, **ook als daarna blijkt dat door een telfout door die speler te weinig caramboles zijn gemaakt.** Zie het gestelde in artikel 5206, lid 1.*

De schrijver zal zonodig de arbiter een teken geven, op het moment dat de speler nog vijf (bij driebanden nog drie) caramboles moet maken.

Wordt de annonce "en nog ..." ontijdig of verkeerd uitgesproken, dan zal de arbiter de fout herstellen, mits de speler zijn partij nog niet heeft beëindigd.

Duidelijk is dat het herstellen van een dergelijke fout voor de speler onaangenaam is en moet worden voorkomen.

ad artikel 5505, lid 4

Vooraf bij de spelsoort driebanden komt het vaak voor dat een speler tegen het einde van zijn partij maar nullen produceert. Dan bij herhaling steeds een onveranderde annonce "en nog..." uitspreken, gaat op een gegeven moment op die speler irriterend werken. Is zo'n annonce tweemaal uitgesproken, dan weet iedereen - ook de speler - heel goed hoeveel caramboles nog moeten worden gemaakt.

ad artikel 5505, lid 6

*De annonce "**noteren**" is voor de schrijver en de bordenist het teken dat zij aan het werk moeten. Voor de speler - en voor het publiek - is deze annonce het teken dat een beurt voorbij is.*

Deze annonce moet altijd als eerste worden gebruikt, ongeacht de reden van het moeten

beëindigen van de beurt.

ad artikel 5505, lid 8

De arbiter dient er op te letten, dat de door hem geannonceerde aantallen gemaakte caramboles op de juiste wijze in de tellijst worden opgenomen en op het scorebord worden aangegeven. Daartoe zal hij zich bij het annunceren met zijn gezicht naar de schrijver wenden, zodat deze hem goed kan verstaan.

Zonodig wendt hij zich bij het herhalen van het aantal gemaakte caramboles met zijn gezicht naar de bordenist, zodat ook die hem goed kan verstaan.

Het aantal gebruikte beurten wordt steeds veranderd, als de speler die de partij is begonnen zijn beurt heeft moeten beëindigen. Het lijkt vreemd dat in het algemeen bij een verschil tussen de tellijst en het scorebord de stand op de tellijst als juist wordt erkend, als de oorzaak van dat verschil niet kan worden opgespoord. Men kan stellen dat het bijhouden van de tellijst slechts door één man kan worden gecontroleerd (de schrijver), terwijl de stand op het scorebord door een aantal mensen kan worden gecontroleerd.

Maakt de bordenist een fout, dan kan men dat dus gemakkelijker vaststellen, bovendien zal een goede schrijver steeds even kijken of de stand die hij op zijn tellijst heeft genoteerd overeenkomt met die op het scorebord.

Maar men dient er dan rekening mee te houden dat het hierbij gaat om een verschil, waarvan meestal niet meer kan worden achterhaald door wiens fout dat verschil kon ontstaan. De tellijst is een officieel document, dat van een scorebord niet kan worden gezegd. Bovendien geeft de tellijst het verloop van de hele partij weer, terwijl het scorebord slechts een momentopname weergeeft.

Op grond van deze overwegingen zijn de op de tellijst opgenomen gegevens doorslaggevend, tenzij kan worden aangetoond dat de schrijver een fout heeft gemaakt.

Artikel 5506
Constateren van fouten

- * 1. Constateert de arbiter dat een speler geen geldige carambole heeft gemaakt, dan moet de speler de beurt beëindigen.
- * 2. Is een carambole ten onrechte geteld, dan dient de arbiter zijn beslissing te herroepen, mits de speler zijn beurt nog niet heeft vervolgd.
Vervolgt de speler zo snel zijn beurt dat de arbiter niet de gelegenheid krijgt zijn beslissing te herroepen, dan is de arbiter toch bevoegd zijn beslissing te herroepen alsof die speler zijn beurt nog niet heeft vervolgd.
- * 3. Heeft de arbiter conform het bepaalde in lid 1 medegedeeld dat een speler zijn beurt moet beëindigen, dan moeten alle ballen blijven liggen op de plaats waar zij terechtkwamen.
Worden daarna door een niet-geoorloofde aanraking één of meer ballen alsnog verplaatst, dan dient de arbiter die bal(len) terug te plaatsen in de positie(s) van vóór die aanraking. Kan de arbiter niet bepalen waar de bal of ballen tot stilstand zou of zouden zijn gekomen, dan wordt de bal of worden de ballen niet teruggeplaatst, maar wordt verder gespeeld vanuit de dan ontstane positie.
- * 4. Een fout waaraan de speler geen schuld heeft wordt hem niet aangerekend. In een dergelijk geval zal de arbiter, als de bal is of de ballen zijn verplaatst, die bal of ballen

naar beste weten terugplaatsen in de positie waarin die bal heeft of die ballen hebben gelegen.

Het spelen met de verkeerde bal wordt de speler wel als fout aangerekend, ook al heeft de arbiter bij het plaatsen in de beginpositie als bedoeld in artikel 5204 de speelbal niet op het juiste acquit geplaatst.

5. De arbiter annonceert een fout alleen als hij dit noodzakelijk of wenselijk acht, dan wel indien de speler hem daarom vraagt. Wordt door een annonce direct of indirect de speelbal aangewezen, dan mag de arbiter door dit feit een annonce niet achterwege laten.

ad artikel 5506, lid 1

Het is een misverstand te menen dat de arbiter een fout altijd moet annunceren. Is bijvoorbeeld een carambole volkomen mislukt, waarna de speler aanstalten maakt om naar zijn stoel te gaan, dan is het annunceren van de fout of dat missen overbodig. Annonceert de arbiter "Noteren ... enz.", dan begrijpt iedereen dat de speler wordt afgeteld.

De arbiter maakt dan ook alleen de fout bekend als hij dit noodzakelijk of gewenst acht of de speler hem daarom vraagt. Bemerkt de arbiter dat de speler niet begrijpt waarom hij wordt afgeteld, dan is het noodzakelijk dat hij die speler mededeelt wat deze verkeerd heeft gedaan. Zien zowel de speler als de arbiter dat een bal duidelijk restée dedans is gebleven, echter de bal vlak bij een lijn ligt, dan kan dat wel voor de speler en arbiter duidelijk zijn, maar dat wil nog niet zeggen dat dat voor het publiek ook zo duidelijk is. Dat publiek kan dan wat rumoerig worden omdat men aan zijn buurman gaat vragen of die weet waarom de speler is afgeteld. De arbiter kan het dan gewenst vinden om de fout te annunceren.

ad artikel 5506, lid 2

Heeft de arbiter een carambole ten onrechte goed geteld, dan zal hij bij het herstellen van zijn fout die carambole niet tellen.

ad artikel 5506, lid 3

Is een fout gemaakt, dan dienen de ballen te blijven liggen in de positie waarin zij na het maken van die fout komen of zijn opgekomen. Worden na het maken van de fout een of meer ballen nogmaals aangeraakt, dan dient de arbiter die ballen in de eerstbedoelde positie terug te plaatsen. Waren die ballen nog in beweging, dan kan het voorkomen dat de arbiter met geen mogelijkheid kan bepalen waar zij tot stilstand zouden zijn gekomen.

Is dat het geval, dan laat de arbiter de ballen geheel uitrollen, zonder verder wat te doen.

ad artikel 5506, lid 4

*Wordt de speler, naar het oordeel van de arbiter, gehinderd op het moment dat hij wil afstoten, dan kan hem dit niet worden verweten. Men kan stellen dat als de arbiter de ballen verkeerd plaatst, dit een fout van de arbiter en niet van de speler is. Op zichzelf is dat juist, maar **de speler kan na dat plaatsen van de ballen wel controleren of de ballen goed liggen en daarom blijft de speler verantwoordelijk.** Hoofdzaak is echter dat als na een aantal caramboles wordt bemerkt dat de speler met de verkeerde bal speelt, niet altijd meer kan worden vastgesteld door wiens schuld dat is gekomen. De arbiter kan de ballen niet op de juiste acquits hebben geplaatst,*

de speler kan ook bij een van de volgende stoten een vergissing hebben begaan. Om te voorkomen dat een speler ten onrechte kan beweren dat niet hij, maar de arbiter een fout heeft gemaakt, waardoor hij zijn fout in de schoenen van de arbiter kan schuiven, is bepaald dat altijd de speler verantwoordelijk is voor het spelen met de juiste bal.

Artikel 5507 Herzien van beslissingen

- * 1. In dit lid wordt verstaan onder een:
 - a. **nog te controleren situatie:** de situatie die na een gebeuren niet verandert als niemand daarna enige handeling verricht;
 - b. **niet meer te controleren situatie:** de situatie die onherroepelijk voorbij is.
- * 2. Twijfelt een **aan-de-beurt** zijnde speler bij een niet meer te controleren situatie aan de juistheid van een door de arbiter jegens hem genomen beslissing, dan mag hij de arbiter **eenmaal** op correcte wijze verzoeken die beslissing te herzien. De arbiter is verplicht zijn beslissing nogmaals te overwegen.
Meent de arbiter dat het noodzakelijk of wenselijk is het oordeel van de andere - voor dezelfde partij aangewezen - arbiter in te winnen, dan heeft hij daartoe het recht.
De beslissing die de arbiter daarna neemt is definitief en onaantastbaar.
Twijfelt een **niet-aan-de-beurt** zijnde speler bij een **niet meer te controleren** situatie aan de juistheid van een door de arbiter genomen beslissing, dan mag hij de arbiter **éénmaal** op correcte wijze verzoeken die beslissing te herzien. De arbiter is dan **niet** verplicht zijn beslissing nogmaals te overwegen, echter **mag** dat wel. Eventueel mag de arbiter daarbij het oordeel van de andere - voor dezelfde partij aangewezen - arbiter in winnen.
- * 3. Twijfelt een speler, ook een **niet-aan-de-beurt** zijnde speler, bij een nog te controleren situatie aan de juistheid van een door de arbiter genomen beslissing, dan mag hij de arbiter **eenmaal** op correcte wijze verzoeken die beslissing te herzien. De arbiter is verplicht zijn beslissing nogmaals te overwegen.
Hierbij mag de arbiter onder geen voorwaarde het oordeel van de tweede arbiter inwinnen. De beslissing die de arbiter daarna neemt is definitief en onaantastbaar.

ad artikel 5507, lid 1

Nog te controleren situaties zijn bijvoorbeeld:

- a. *vast of niet-vastliggende ballen;*
- b. *posities;*
- c. *spelen met de verkeerd bal.*

Niet meer te controleren situaties zijn bijvoorbeeld:

- a. *een bal wel of niet is geraakt;*
- b. *een bal raakt wel of niet de omlijsting;*
- c. *er is wel of niet touché gemaakt;*
- d. *er is wel of niet biljardé gemaakt.*

ad artikel 5507, lid 2

Bij niet meer te controleren situaties kan de arbiter op het moment zelf vaststellen wat in een fractie van een seconde gebeurde. Aan het waarnemingsvermogen van een arbiter zijn grenzen verbonden en het kan dan ook gebeuren dat een arbiter niet met zekerheid kan vaststellen wat er precies plaats vond. Daarom mag hij in dit soort gevallen wel de hulp van de andere arbiter inroepen. Hij is dat echter niet verplicht. Het te hulp roepen van spelers of toeschouwers is - hoe goed ook bedoeld - onjuist en niet toegestaan.

Uitsluitend de arbiter - en niemand anders - heeft de arbitrage in handen en ongevroegde hulp zal hij beslist afwijzen.

ad artikel 5507, lid 3

Zou een arbiter bij nog te controleren situaties niet kunnen beslissen, dan geeft hij zich een brevet van onvermogen.

Een voor zijn taak berekende arbiter zal zonder de hulp van anderen een beslissing nemen. Niet altijd is zonder veel moeite vast te stellen wat er aan de hand is. Bij vastliggende ballen zal een arbiter meestal een loep gebruiken. In dit kader is het goed te weten dat ook een stukje wit karton een goed hulpmiddel kan zijn. Liggen de waarschijnlijk vastliggende ballen vrij dicht bij een band en kan de arbiter dat stukje karton achter de ballen houden (zonder die ballen en/of het laken te raken), dan kan de weerkaatsing van een lamp via dat karton tussen de ballen door de situatie duidelijker maken.

Uit de tekst van dit lid blijkt duidelijk dat ook de niet-aan-de-beurt-zijnde speler aan de arbiter mag vragen een beslissing te herzien. Dit is met name bepaald met het oog op het spelen met de verkeerde bal door de andere speler. Het is onjuist die speler te verbieden te reageren, als hij ziet dat met de verkeerde bal wordt gespeeld. Vraagt de niet-aan-de-beurt-zijnde speler bij herhaling en naar het oordeel van de arbiter ten onrechte of te lichtvaardig een beslissing te herzien, dan dient de arbiter in te grijpen. Het kan mogelijk zijn dat die speler een bepaling wil misbruiken om de concentratie van zijn tegenstander te verstoren. Dat is onsportief handelen en daartegen zal de arbiter optreden.

Artikel 5508 Overige rechten en plichten van arbiters

- * 1. Meent een arbiter dat een speler met opzet de spelregels overtreedt, dit met de bedoeling om een lager algemeen gemiddelde te behalen dan hij volgens zijn speelsterkte kan behalen, dan geeft hij de speler een waarschuwing.
Bij voortzetting of herhaling - naar het oordeel van de arbiter - geeft hij de speler een tweede waarschuwing en licht **onmiddellijk** de wedstrijdleiding in.
De wedstrijdleader wijst de 2^e arbiter aan als beoordelaar om te beoordelen hoe de betrokken speler het biljartspel beoefent. Is geen 2^e arbiter aanwezig dan wijst de wedstrijdleader een deskundig beoordelaar aan die gaat beoordelen hoe de betrokken speler het biljartspel beoefent.
Blijft de speler, ondanks de aan hem gegeven waarschuwingen, op opzettelijke wijze de spelregels overtreden, dan onderbreekt de arbiter de partij om overleg te plegen met de beoordelaar. Indien de arbiter en de beoordelaar van mening zijn dat de betreffende speler opzettelijk de spelregels overtreedt, ontzegt de arbiter betreffende speler het verder spelen en verklaart zijn tegenstander tot winnaar.
Het toewijzen van de partijpunten wordt in artikel 6014, lid 4, WR bepaald.
2. De arbiter dient de aan-de-beurt-zijnde speler, op diens verzoek indien de desbetreffende bal niet van een duidelijk merkteken is voorzien, of dat merkteken niet zichtbaar is, mede te delen welke van de ballen de gemerkte bal is, ook al is die gemerkte bal de speelbal van die speler.
- * 3. De arbiter waarschuwt een speler als de speelbal tegen een andere bal of een band vastligt. Zo nodig deelt hij daarbij mede tegen welke bal die speelbal vastligt.
Is het twijfelachtig of de speelbal vastligt en constateert de arbiter dat dit niet het geval is, dan deelt hij dit aan de speler mede door "**vrij**" teannonceren.
Op aanvraag van de speler, maar enkel als hij dit nodig acht, kan de arbiter, op elk ogenblik van de partij, één of meer ballen reinigen. Dit is ook van toepassing op het (laten) reinigen van het speelvlak of het eventueel herstellen van uitgewiste lijnen, het reinigen van speelvlak of het herstellen van uitgewiste lijnen mag echter ook op initiatief van de arbiter plaatsvinden. Als de ballen vastliggen, of zeer dicht bij elkaar, of tegen de band, hoeft hij niet overgaan tot reiniging. De reiniging dient zo snel mogelijk te gebeuren. Het schoonmaken dient gerechtvaardigd te zijn. Indien het, door de speler, vertragen van het spel betreft, en objectief gezien geen reden kan worden vastgesteld dient de scheidsrechter te weigeren en de speler te verzoeken verder te spelen. Voordat de arbiter een bal aanraakt om deze te reinigen, dient hij de plaats waarop die bal ligt zodanig aan te geven dat deze na het reinigen op precies dezelfde plaats kan worden teruggeplaatst. Na het terugplaatsen van de ballen dient de arbiter de laatste annonce in zijn geheel te herhalen. Moet een arbiter, ten einde te kunnen vaststellen of twee ballen wel of niet vastliggen, de derde bal verplaatsen, dan dient hij eveneens de plaats van die derde bal zodanig aan te geven, dat deze later op precies dezelfde plaats kan worden teruggeplaatst.
4. Zal een partij vermoedelijk meer dan één uur vergen en is er een tweede arbiter beschikbaar, dan dient van arbiter te worden gewisseld nadat een van de spelers de helft van de voor hem vastgestelde partijlengte heeft bereikt en zodra hij daarna zijn beurt moet beëindigen.

ad artikel 5508, lid 1

In het reglement mag men dit niet zo neerschrijven, maar het gaat in dit lid duidelijk om het probleem van het drukken.

Na afloop van een partij kan men nooit bewijzen dat een speler heeft gedrukt. Tegen die speler achteraf een klacht indienen of het betrokken bestuur vragen tegen die speler maatregelen te nemen heeft geen zin, omdat men pas maatregelen tegen die speler mag nemen, als is bewezen dat hij een bepaling heeft overtreden.

Het drukken zal dus tijdens de partij moeten worden vastgesteld. Om te voorkomen dat slechts 1 persoon (de arbiter) een moeilijke beslissing moet nemen, moet het drukken, door twee objectieve personen worden vastgesteld. Deze twee personen zijn de arbiter, de 2^e arbiter of een door de organisatie aangestelde beoordelaar.

De arbiter zal de volgorde van onderstaande procedure aanhouden:

- A. *De arbiter constateert, dat een speler "drukt" en geeft hem **onmiddellijk** een officiële waarschuwing. Aan de speler moet duidelijk worden gemaakt, dat bij voortzetting van deze **ongeoorloofde** speelwijze de voorgeschreven maatregelen zullen worden genomen.*
- B. *Blijft de speler volharden in dezelfde speelwijze **nadat** de onder A bedoelde waarschuwing is gegeven, dan dient de arbiter de partij te onderbreken om de wedstrijdleiding te verzoeken de 2^e arbiter of in voorkomend geval, een onafhankelijk persoon als deskundige en onpartijdige waarnemer aan te wijzen. De waarnemer dient de partij nauwlettend te volgen. Nadat de waarnemer zijn heeft aanvaard wordt de partij voortgezet. Deze procedure geldt als **tweede** waarschuwing.*
- C. *De arbiter constateert voor de derde maal, dat de desbetreffende speler "drukt" en onderbreekt wederom de partij om overleg te plegen met de waarnemer. De ballen moeten in de positie blijven liggen waarin ze gekomen zijn, voordat de partij werd onderbroken. Na overleg met de waarnemer dient de arbiter te beslissen de desbetreffende speler het verder spelen te ontzeggen of de partij te vervolgen. Ontzegt hij de betreffende speler het verder spelen, dan verklaart hij zijn tegenstander tot winnaar van de partij. De arbiter brengt de wedstrijdleider terstond op de hoogte van zijn beslissing.*

Indien, na het bereiken van de helft van de partijlengte van een van beide spelers de 2^e arbiter de taak van de 1^e arbiter overneemt, dan zet de 2^e arbiter de reeds door zijn voorganger ingezette procedure voort. De 1^e arbiter neemt dan de taak van de 2^e arbiter als waarnemer over.

ad artikel 5508, lid 3

Liggen de ballen niet vast, dan ligt het voor de hand dat de arbiter dat de speler mededeelt. Hierdoor kan onzekerheid bij de speler worden voorkomen.

ad artikel 5508, lid 4

Bij het aangeven van de plaats waar de bal ligt wordt van de schaduwlijn die die bal op het laken aangeeft, gebruik gemaakt. Met kleine krijstreepjes (die de arbiter weer zal verwijderen) geeft de arbiter die schaduwlijn aan.

HOOFDSTUK V

SLOTBEPALINGEN VAN HET SPEL- EN ARBITRAGEREGLEMENT

Artikel 5701 Protesten

- * 1. Een speler kan alleen bij de wedstrijdleiding een protest indienen, als naar zijn mening een bepaling van een reglement, niet zijnde een spelregel, niet of niet juist wordt toegepast.
- 2. De wedstrijdleiding beoordeelt samen met het aanwezige lid van het bestuur, indien niet aanwezig het aanwezige lid van de CA, indien ook dat niet aanwezig is alleen, of een protest moet worden toegewezen of niet.
Wordt een wedstrijd onder auspiciën van een gewestelijke commissie of een bestuur van een district gespeeld, dan beoordeelt de wedstrijdleiding het protest met een aanwezig lid van dat bestuur, zo dit aanwezig is en anders alleen.
- 3. Wordt een protest toegewezen, dan wordt tevens bepaald of de desbetreffende partij, **zo het gebeuren de uitslag van de partij duidelijk heeft beïnvloed**, moet worden overgespeeld. Is dit het geval dan wordt door degene die het protest heeft behandeld, in overleg met de wedstrijdleiding, bepaald, wanneer en waar de partij moet worden overgespeeld.

ad artikel 5701, lid 1

Een arbiter kan een reglements bepaling - niet zijnde een spelregel - verkeerd toepassen. Hij verbiedt bijvoorbeeld een speler te spelen, omdat deze de kledingvoorschriften niet of niet goed naleeft, terwijl dit door de wedstrijdleiding was toegestaan. Tegen dit soort verkeerd toepassen van bepalingen kan wel protest worden aangetekend.

Artikel 5702 Onvoorziene gevallen

- 1. In gevallen waarin dit reglement niet voorziet, beslist het bestuur, na verkregen advies van de CA.
- * 2. Moet in een niet voorzien geval worden beslist en is voorafgaand overleg met het bestuur en/of de CA niet mogelijk, dan is de wedstrijdleiding bevoegd een beslissing te nemen.
Betreft het de toepassing van de spelregels, dan is uitsluitend de arbiter bevoegd een beslissing te nemen.
Een in dit kader genomen beslissing dient onverwijld aan de CA te worden medegedeeld.

ad artikel 5702, lid 2

Men kan bij reglement veel regelen, maar niet alles.

Het kan dan ook voorkomen dat in een geval niet is voorzien, maar niettemin wel moet worden gehandeld.

Neemt een wedstrijdleiding of een arbiter noodgedwongen zelfstandig een beslissing, dan mag men niet verlangen dat dat geval een keer in de reglementen zal worden opgenomen, als de CA daarvan niet op de hoogte wordt gesteld. Is van een wel geregeld geval sprake, maar hebben twee of meer arbiters over de toepassing daarvan verschil van mening, dan is het eveneens een goede zaak de CA hierover te informeren. Het kan immers mogelijk zijn dat een regel niet voldoende uitgebreid is opgenomen, zo het ook mogelijk is dat het opnemen van een toelichting misverstanden zal voorkomen.

Artikel 5703

Inwerkingtreding van dit reglement; wijzigingen

1. Dit Spel- en Arbitrage reglement (SAR) is inwerking getreden per **1 augustus 2017** en voor het laatst aangepast **per 1 augustus 2017**
2. Wijzigingen op dit reglement treden in werking op de daarbij bekend te maken datum en nadat deze wijzigingen in de "Officiële Mededelingen" zijn gepubliceerd. Het op deze wijze bekendmaken is niet noodzakelijk als een wijziging wordt opgenomen in een nieuw Spel- en Arbitrage reglement of in een officieel wijzigingsblad op het SAR.
3. Eerder uitgegeven Spel- en Arbitrage reglementen, alsmede de wijzigingen daarop, zijn door de inwerkingtreding van dit SAR ongeldig geworden.

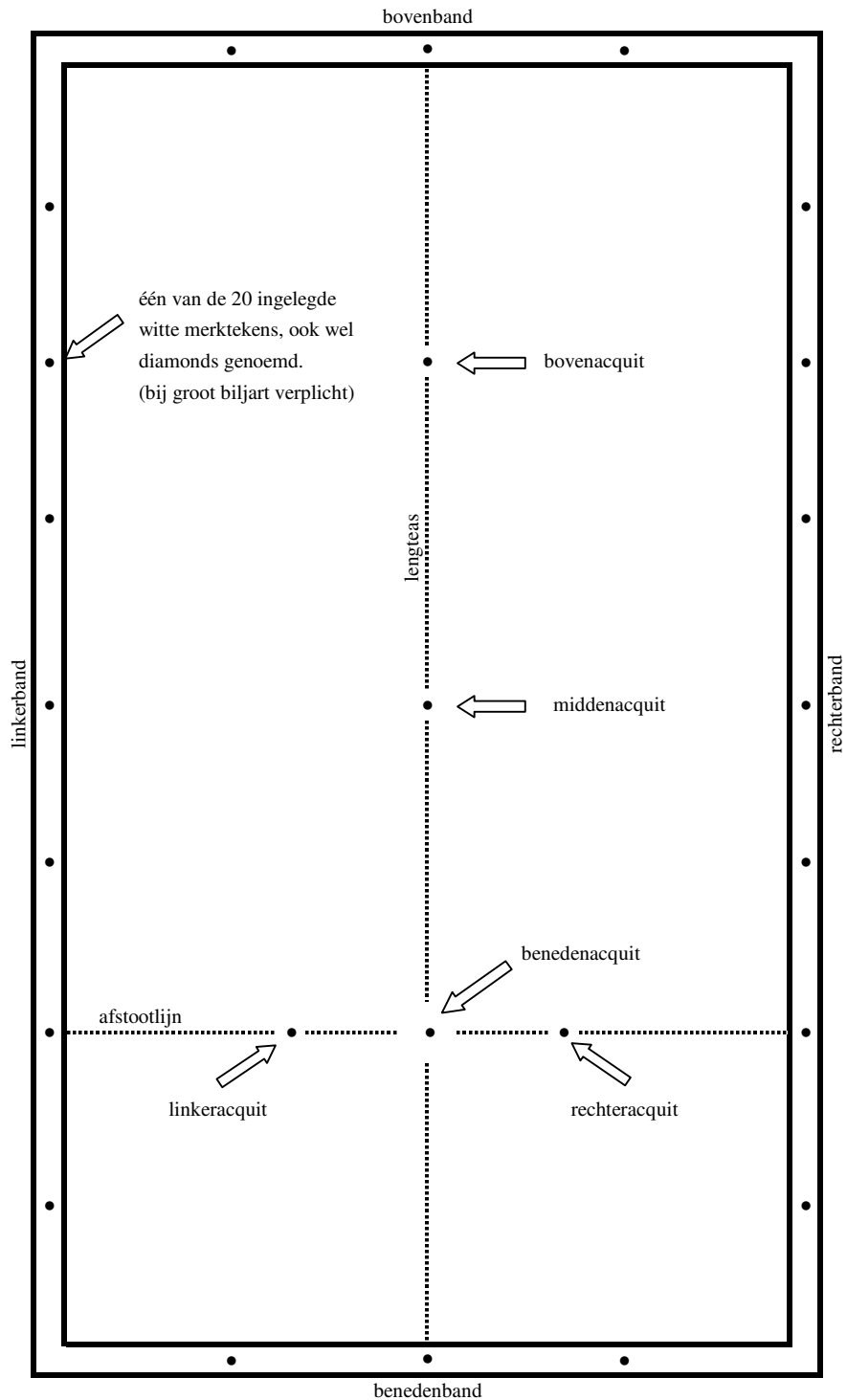
AANHANGSEL A

Acquits, benaming van de acquits en banden, afstootlijn, verboden zones, kaderlijnen, ankerlijnen, posities en afmetingen.

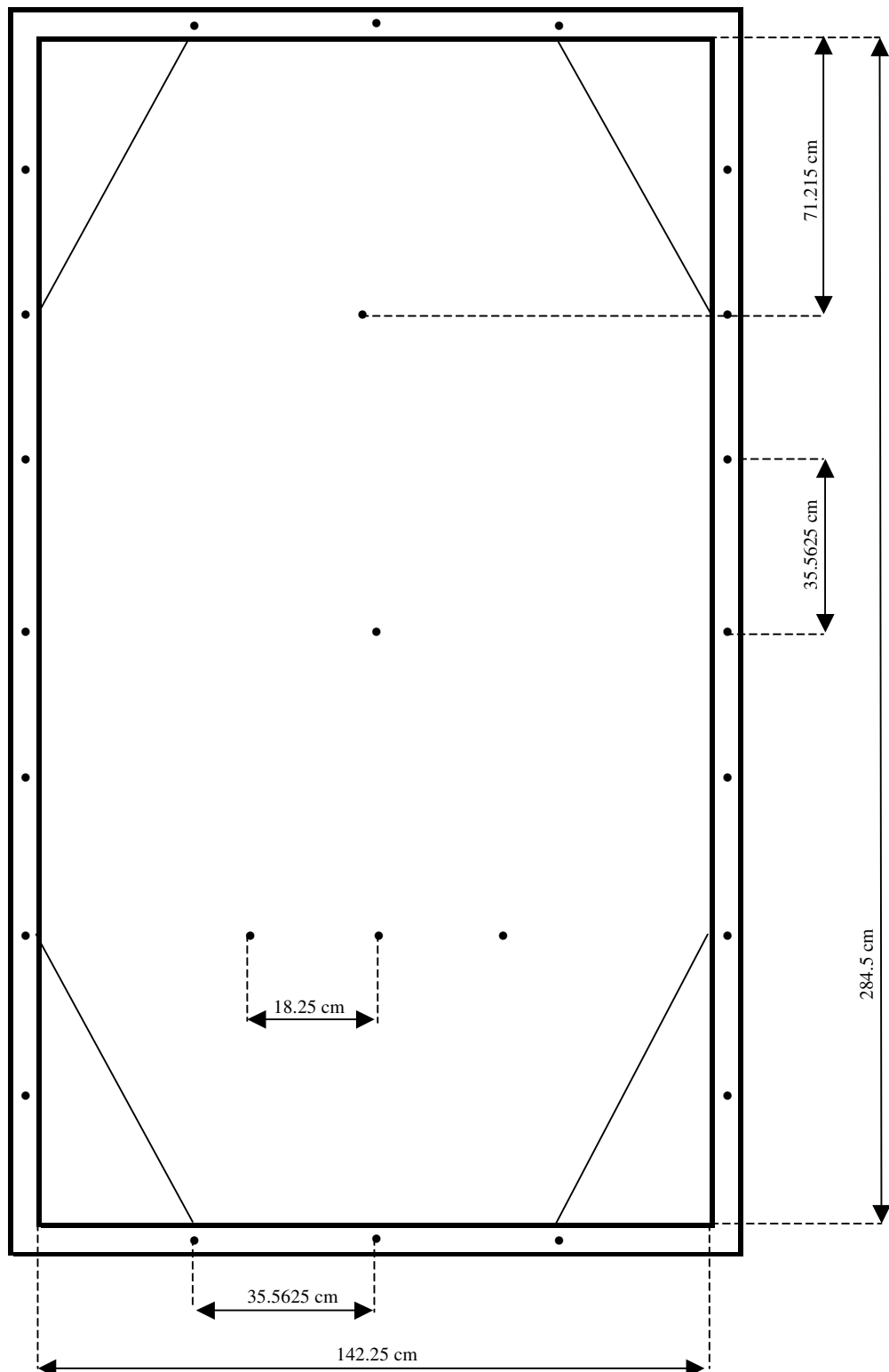
blz.

- 40 = tekening 1
artikel 5104:
acquits, banden afstootlijn en benaming acquits;
- 41 = tekening 2
artikel 5402, lid 1:
verboden zones en afmetingen groot-biljart;
- 42 = tekening 3
artikel 5302, lid 1:
verboden zones en afmetingen klein-biljart tot overgangsklasse;
- 43 = tekening 4
artikel 5302, lid 2:
verboden zones en afmetingen klein-biljart vanaf overgangsklasse;
- 44 = tekening 5
artikel 5421, lid 1 en 5426, lid 1:
ankerkader 47/2, ankerkader 47/1 en afmetingen;
- 45 = tekening 6
artikel 5323:
kader 38/2, ankerkader 38/2 en afmetingen;
- 46 = tekening 7
artikel 5421, lid 2:
ankerkader 71/2 en afmetingen;
- 47 = tekening 8
artikel 5324:
kader 57/2 en ankerkader 57/2 en afmetingen;
- 48 = tekening 9a
artikel 5312:
posities;
- 49 = tekening 9b
vervolg posities van artikel 5321.

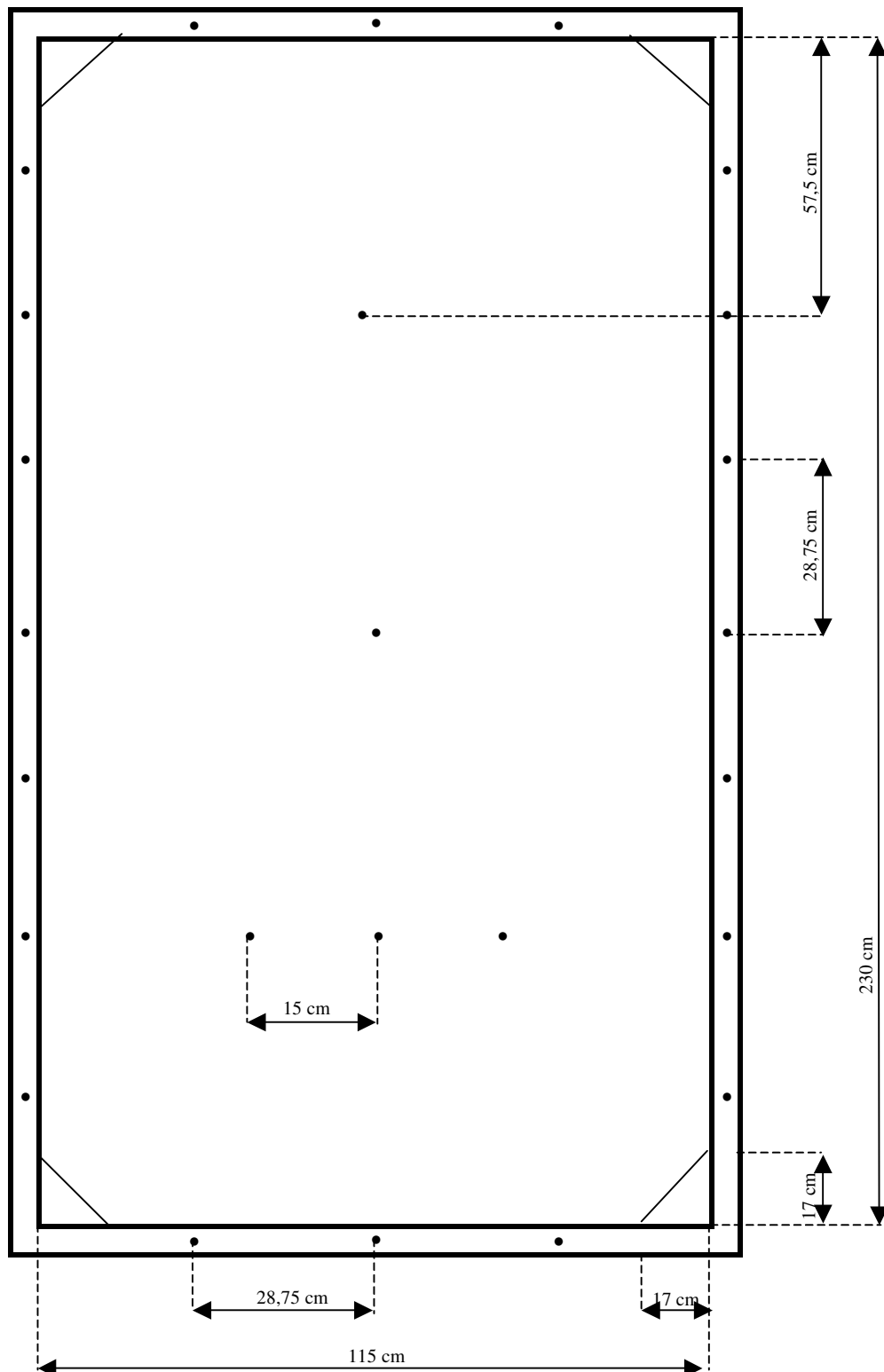
Tekening 1 Betreft groot- en klein- biljart
 artikel 5104 Acquits, afstootlijn (denkbeeldig), merktekens, lengteas (denkbeeldig) en banden.
 Voor onderlinge afstanden zie respectievelijk tekening 2 en tekening 3

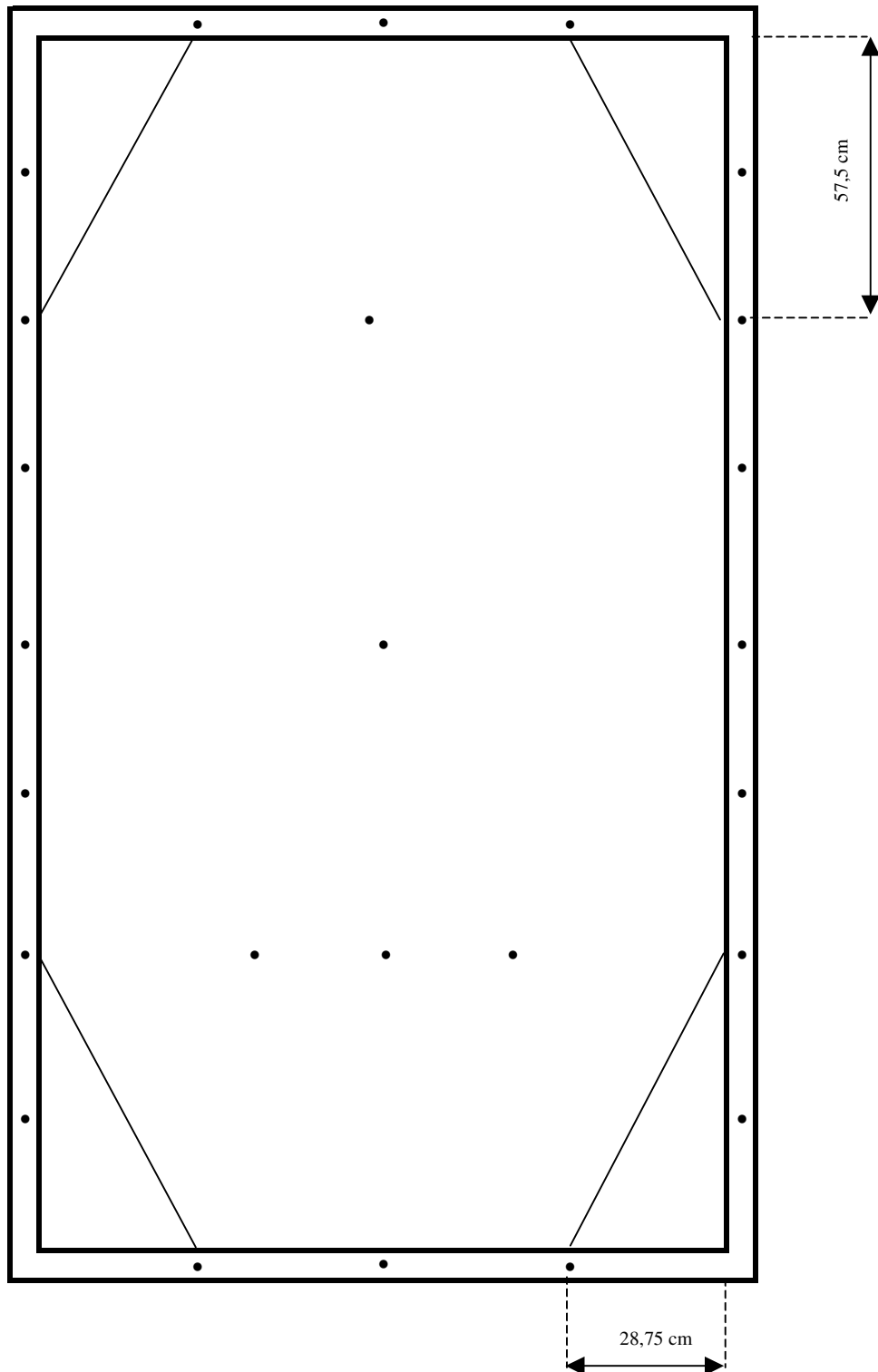
Tekening 2 Libre groot- biljart
 artikel 5402, lid 1 Afmetingen van de 4 verboden zones, alsmede de afstanden tussen acquits en tussen de diamonds

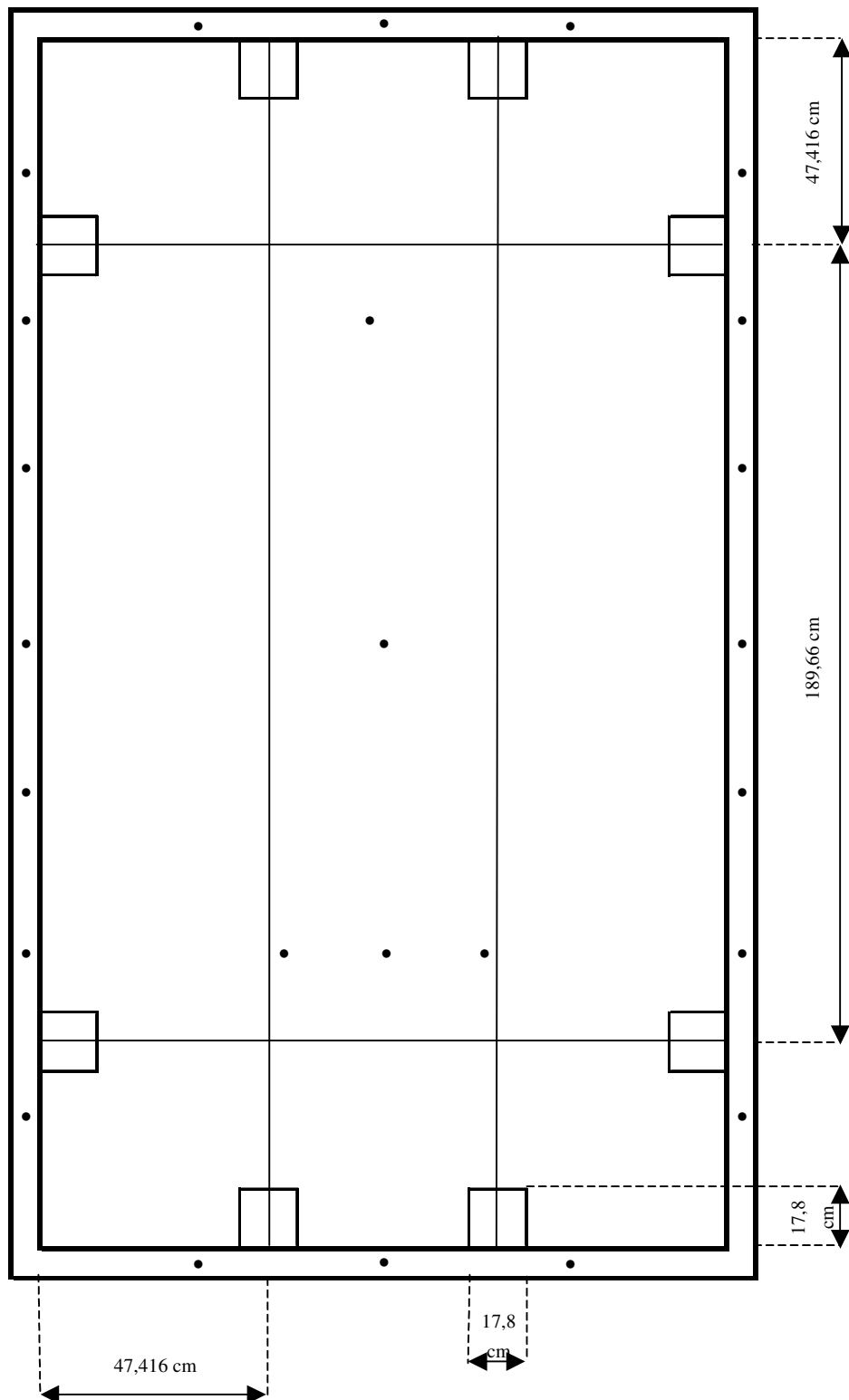
Tekening 3 Libre klein-biljart
 artikel 5302, lid 1 (voor overgangs- en topklasse: zie tekening 4)
 Afmetingen van de 4 verboden zones, alsmede de afstanden tussen de acquits en tussen de diamonds

Tekening 4 Libre klein-biljart
artikel 5302, lid 2 Afmetingen van de 4 verboden zones bij overgangs- en topklasse

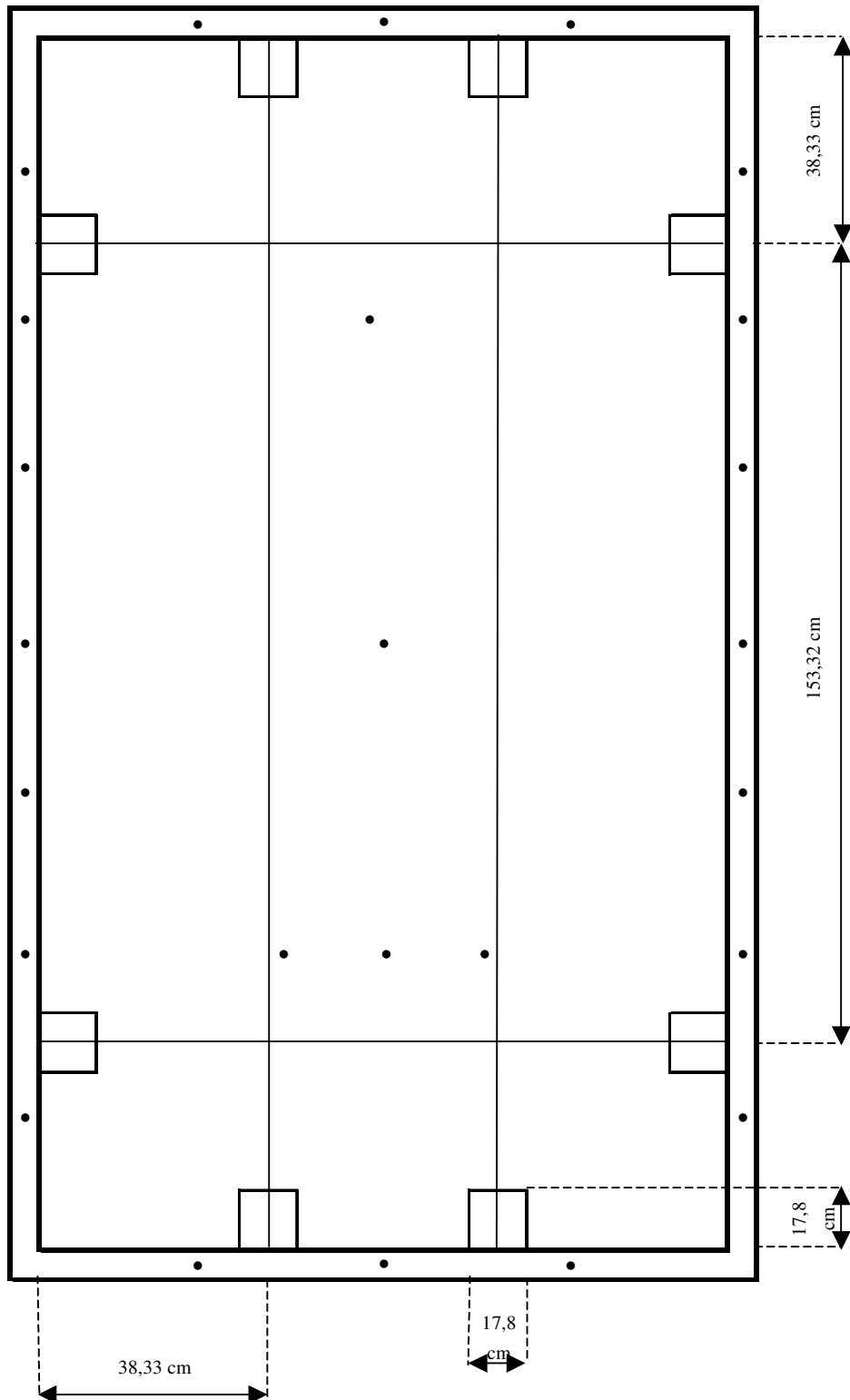

Tekening 5 Groot biljart
 artikel 5421, lid 1 Ankerkader 47/2 en ankerkader 47/1
 artikel 5426, lid 1 Afmetingen van de 9 kadervakken en de 8 ankers

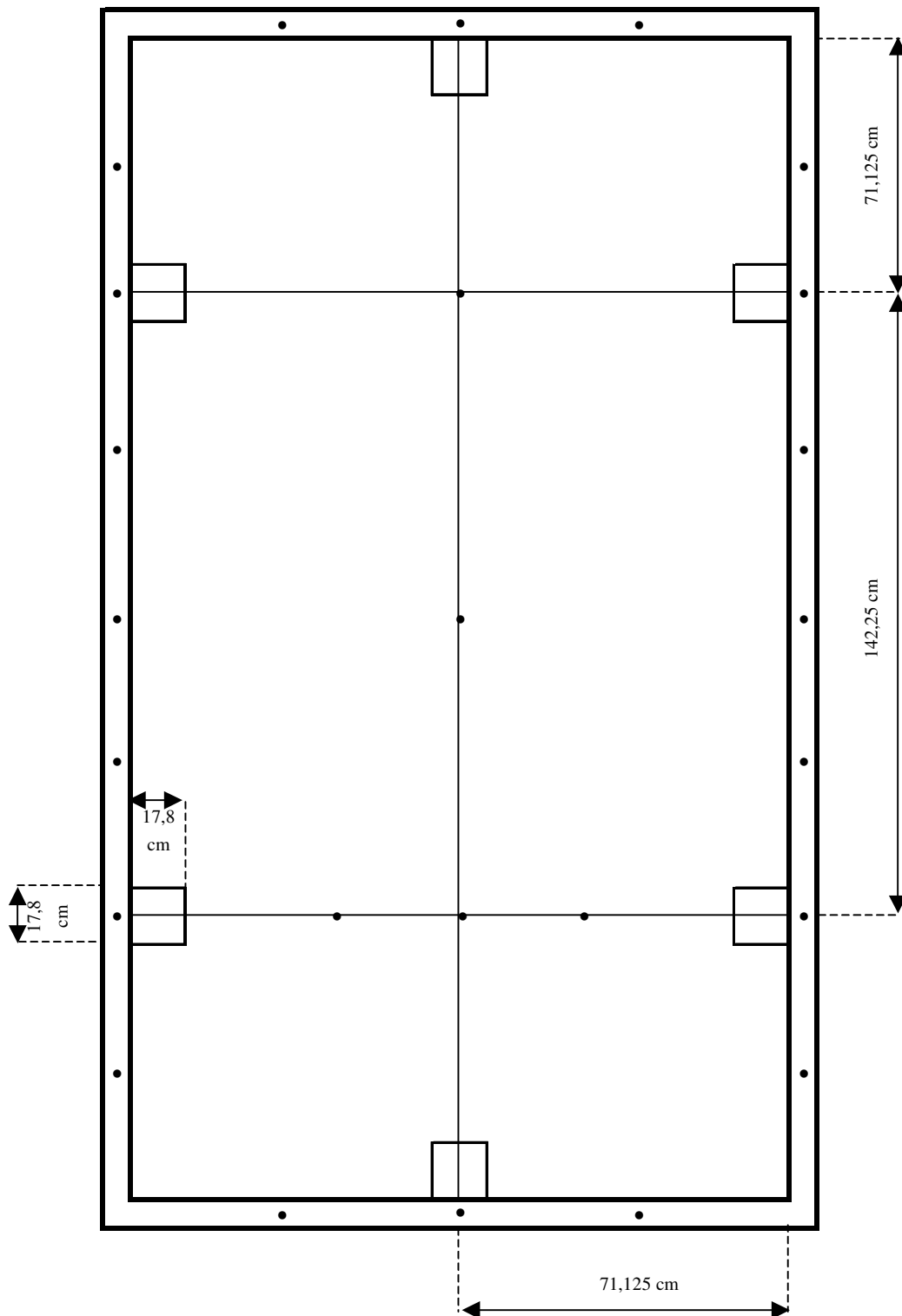

Tekening 6
artikel 5323

Libre klein-biljart Kader 38/2 en ankerkader 38/2
Afmetingen van de 9 kadervakken en de 8 ankers
Bij kader 38/2 worden geen ankers aangebracht

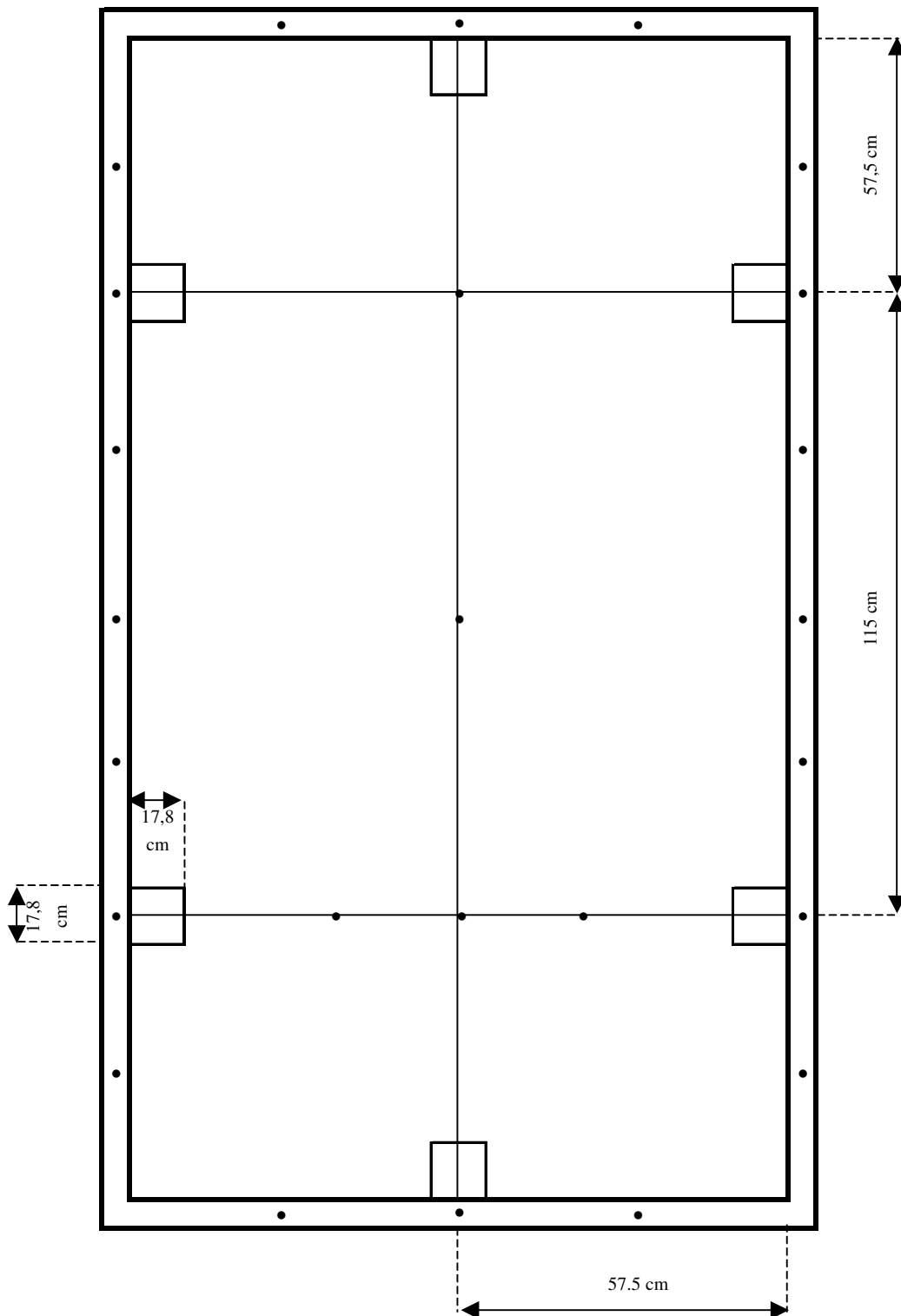

Tekening 7 Libre groot-biljart Ankerkader 71/2
artikel 5302, lid 2 Afmetingen van de 6 kadervakken en de 6 ankers

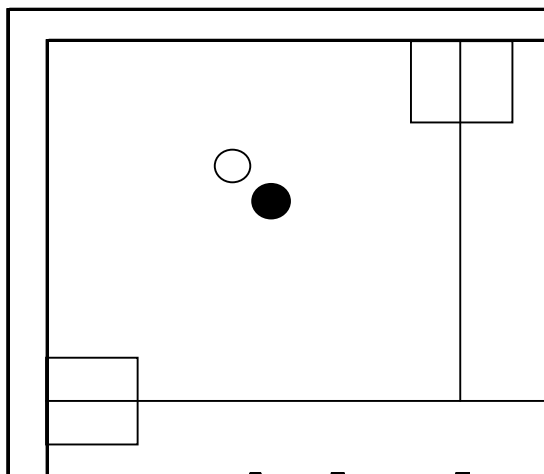

Tekening 8
artikel 5324

Libre klein-biljart Kader 57/1 en 57/2 en ankerkader 57/2
Afmetingen van de 6 kadervakken en de 6 ankers
Bij kader 57/1 en 57/2 worden geen ankers aangebracht

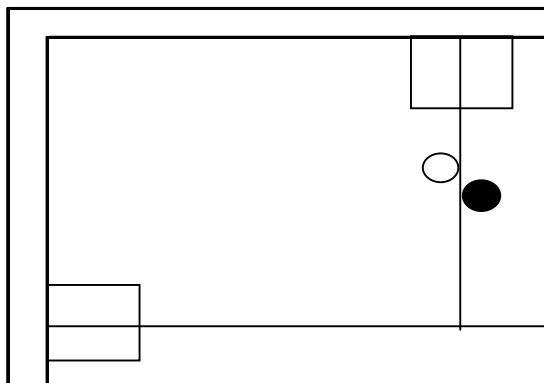
artikel 5312 Of de posities ENTREE of DEDANS ontstaat is afhankelijk van de vóór de uitvoering van een stoot bestaande positie.

figuur 1.

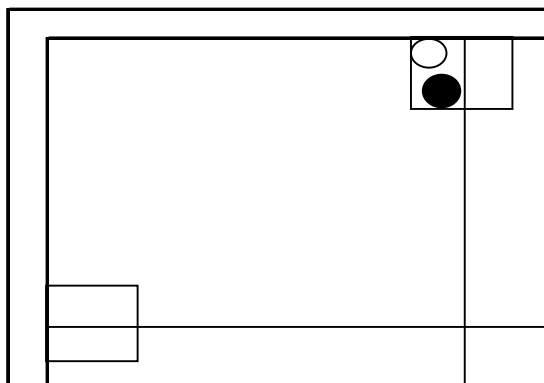
anker kader 47 / 1
 positie DEDANS

tweestoots kaderspelsoorten
 positie ENTREE of DEDANS

Figuur 2.

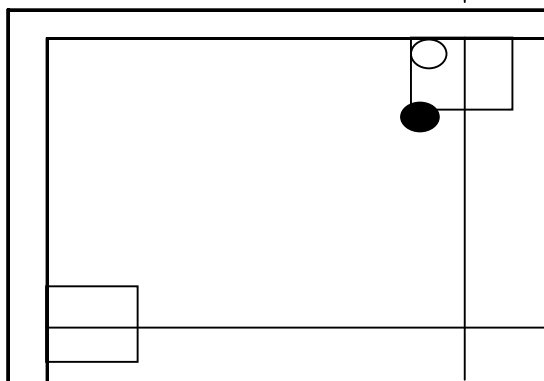
alle kaderspelsoorten
 positie À CHEVAL

Figuur 3.

anker kader 47 / 1
 positie DEDANS - PARTOUT

tweestootskaderspelsoorten
 positie ENTREE - DEDANS of
 DEDANS - ENTREE of
 ENTREE - PARTOUT of
 DEDANS - PARTOUT

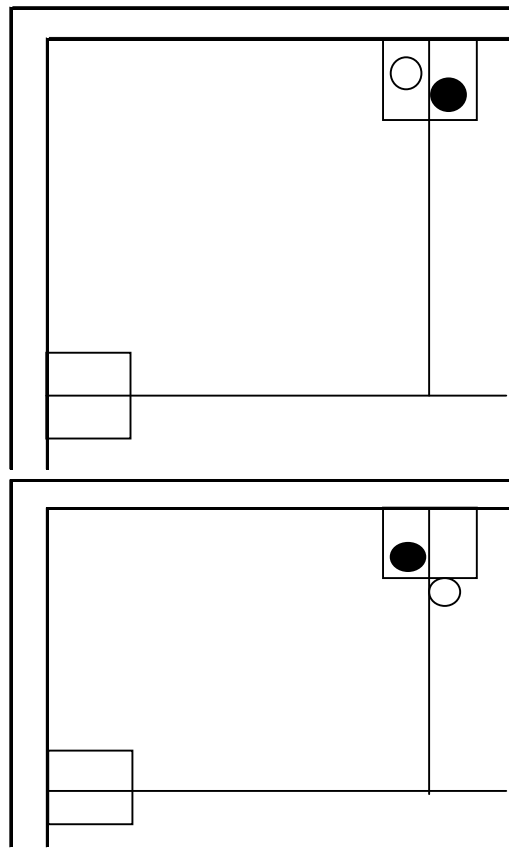

Figuur 4.

anker kader 47 / 1
 positie DEDANS - À CHEVAL

tweestoots kaderspelsoorten
 positie ENTREE - À CHEVAL of
 DEDANS - À CHEVAL

Vervolg tekening 9

figuur 5.

anker kader 47 / 1

positie à cheval - dedans

tweestoots kaderspelsoorten

positie à cheval - entrée of

à cheval - dedans

Figuur 6

alle kaderspelsoorten

positie à cheval - partout